

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Irmos Stankevičiūtės,
II kurso, Europos Sąjungos verslo teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Egzekvatūros atsisakymas ES civiliniame procese kaip laisvo teismo
sprendimų judėjimo garantas**

Vadovas: prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius

Recenzentė: doc. dr. Vīgita Vėbraiė

Vilnius

2016

TURINYS

ĮVADAS	2
1. EGZEKVATŪROS (UŽSIENIO TEISMO SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMO IR VYKDYMO) TIKSLAI.....	8
1.1. Užsienio teismo sprendimų pripažinimas	12
1.2. Užsienio teismo sprendimų vykdymas	15
2. EGZEKVATŪROS ATSIKALYMAS ES CIVILINIAME PROCESSE KAIP VIENAS ES POLITIKOS TIKSLŲ.....	18
2.1. Egzekvatūros atsisakymo prielaidos	20
2.2. Laisvo teismo sprendimų judėjimo ES civiliniame procese įgyvendinimas	25
3. EGZEKVATŪROS ATSIKALYMO TENDENCIJOS	42
IŠVADOS	47
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	48
SANTRAUKA	56
SUMMARY	57

Ivadas

Nagrinėjamos temos aktualumas. Egzekvatūra tai procesas, kurio metu siekiama nustatyti, ar galima pripažinti sprendimą, paskelbtą valstybės, kurioje norima šį sprendimą vykdyti, jurisdikcijai nepriklausančio teismo, ir ar galima šį sprendimą vykdyti kitoje valstybėje negu jis paskelbtas.¹ Kuriant vieningą Europos Sąjungos (toliau – ES) rinką ypač svarbu, kad Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo teisės normomis efektyviai galėtų pasinaudoti ES piliečiai bei ES juridiniai asmenys.² Kur susiklosto teisiniai santykiai, ten atsiranda galimybė ir įvairiems teisiniams ginčams kilti, todėl siekiant tinkamai garantuoti asmenims jų teisių apsaugą, reikia numatyti ir teisinius mechanizmus bei priemones, kaip tas teises užtikrinti, o esant jų pažeidimui – atstatyti. Atsižvelgiant į tai, kad kiekviena valstybė yra savita, turinti skirtingas nacionalinės tarptautinės privatinės teisės taisykles, o taip pat ir tarptautines civilines procedūras, todėl yra pakankamas pagrindas manyti, jog šie skirtumai gali turėti neigiamos įtakos tinkamam ir laisvam Europos Sąjungos (toliau – ES) vidaus rinkos veikimui. Siekiant įgyvendinti laisvą teismo sprendimų judėjimą valstybėse narėse itin svarbu nustatyti supaprastintas bendras procedūras ir vienodus reikalavimus, galiojančius ES, kurie palengvintų teismo sprendimų, priimtų kitoje valstybėje narėje, pripažinimą ir vykdymą. Kaip teisingai savo disertacijoje pažymėjo docentė dr. Laura Gumuliauskienė, jog šiuolaikinėje visuomenėje plečiantis ne tik tarptautiniam ekonominiam, teisiniam, politiniam bendradarbiavimui, tačiau sparčiai didėjant ir žmonių migracijai, globalizacijos procesui, svarbų ir aktualų vaidmenį atlieka užsienio teismų sprendimų pripažinimo taip pat leidimo juos vykdyti ir vykdymo klausimų nagrinėjimas. Nuolat susiklostant bei vystantis tarptautiniams ekonominiams bei verslo santykiams neišvengiamai daugėja ir teisiųjų ginčų, kuriuos išsprendus vis dažniau priimtus teismų sprendimus tenka vykdyti užsienio valstybėje, kas lemia poreikį gilintis, analizuoti, vertinti ir siekti sukurti itin efektyviai funkcionuojantį užsienio teismų sprendimų

---

¹ 2009 m. lapkričio 17 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo peržiūros. OL 2010 m. C 255 53 tomas, p. 48- 53. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:255:0048:0053:LT:PDF>.

² BUČINSKAITĖ, Rūta. ES integracijos galimybės piliečiams ir verslui: naujas teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo reglamentavimas. TILTAI, 2015, 3, p. 41–64.

pripažinimo ir vykdymo mechanizmą. Tokio mechanizmo sukūrimas yra prielaida apsaugoti žmogaus teises ir interesus bei pritraukti užsienio investicijas.³

Pasirinktos temos aktualumą atspindi ir tai, jog pamatinės teisinės normos skirtos vykdyti teisingumą, o teisingumas civiliniuose santykiuose įvykdomas ir galutinai pasiekiamas, kai kreditoriaus atžvilgiu priimamas ne tik jam palankus teismo sprendimas, bet ir sudaromos galimybės jį tinkamai įvykdyti, atkuriant pažeistas teises, teisinę taiką ir interesų pusiausvyrą. Nuolat kintančioje visuomenėje, sudėtingėjant kylantiems teisiniams ginčams, teisės normų kūrėjai priversti kartu analizuoti, vertinti ir tobulinti teisinę santvarką, kad kuo efektyviau, greičiau ir racionaliau būtų įvykdytas teisingumas. Europos Sąjungos vienas pagrindinių įkūrimo tikslų buvo siekis sukurti vieningą bei darnią teisinę sistemą, tarnaujančią žmonių poreikiams ir interesams tenkinti. Eilę metų užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo sudėtingas, brangiai kainuojantis ir ilgai trunkantis procesas buvo tobulinamas, analizuojamas, palaipsniui evoliucionuojantis, kol galiausiai egzekvatūros procedūra buvo panaikinta. Egzekvatūros kelio ir pokyčių raida ES civiliniame procese bei teisinė tvarka po egzekvatūros panaikinimo tai įrankis, kuris padės atskleisti ar buvo pasiekti ir įgyvendinti siekiami tikslai, kitaip tariant padės atsakyti į klausimą, ar užsienio teismo sprendimų judėjimas tapo laisvas visoje ES. Norint tvarios, vieningos ir efektyvios teisinės sistemos, jungiančios visą ES, svarbu, kad visos priemonės, kurių imasi ES institucijos įgyvendindamos išskeltus tikslus, būtų ne tik teorinės, paremtos idėjomis bei siekiais, tačiau taip pat ir realiai funkcionuotų praktikoje.

Pasirinktos temos aktualumą praktikoje atspindi ir tai, jog nuolatinis stebėjimas esamo reglamentavimo, problemų, su kuriomis susiduria teisminės institucijos vykdydamos užsienio teismų sprendimus, atskleidžia esamas teises spragas, įtvirtintų taisyklių netobulumus bei silpnąsias vietas. Šios temos svarba pasireiškia tuo, kad leidžia pastebėti ne vieno teisės akto, kuriame egzekvatūra nebetaikoma praktinę reikšmę, o kelių teisės aktų kontekste. Nagrinėjamos temos kontekste aktualumas pasireiškia tuo, jog egzekvatūros atsisakymu buvo siekiama įtvirtinti laisvą teismo sprendimų judėjimą, taip pat puoselėti ir skatinti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės sukūrimą bei tinkamą vidaus rinkos veikimą. Kaip tarpinė procedūra egzekvatūra buvo panaikinta, todėl svarbu įvertinti ar laikantis abipusio

---

³ GUMULIAUSKIENĖ, Laura. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://mms.mruni.eu/DownloadFile.aspx?FileID=202>.

pripažinimo principo toliau plėtojant Europos teisinę erdvę buvo pašalintos visos kliūtys⁴ minėtiems siekiams įgyvendinti ir teoriškai, ir praktiškai.

Darbo tikslas ir uždaviniai. Tyrimo tikslas – išanalizuoti egzekvatūros panaikinimą ES civiliniame procese, skatinant valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą teisingumo vykdymo sistemomis, įvertinant egzekvatūros atsisakymo veiksmingumą, siekiant įgyvendinti laisvą teismo sprendimų judėjimą ES teritorijoje.

Norint pasiekti numatytą tikslą iškelti šie **uždaviniai**:

1. Atskleisti egzekvatūrą sudarančių procedūrų sampratą, reikšmę, požymius bei tikslus, siekiant įvykdyti teismo sprendimus priimtus kitoje valstybėje narėje.
2. Išanalizuoti ir įvertinti egzekvatūros atsisakymo prielaidas ir poreikį ES civiliniame procese laikantis abipusio pripažinimo principo.
3. Išanalizuoti ES teisinį reglamentavimą, kuriuo panaikinta egzekvatūros procedūra, bei atskleisti jo praktinį veikimą.
4. Pateikti įžvalgas dėl tolimesnio egzekvatūros atsisakymo kelio, bei esamo modelio tobulinimo tikimybės ateityje.

Darbo objektas. Egzekvatūros reikšmė teismo sprendimų, priimtų kitoje valstybėje narėje, vykdymui bei egzekvatūros procedūros atsisakymas kaip vienas iš Europos Sąjungos politikos tikslų siekiant įgyvendinti laisvą teismo sprendimų judėjimą.

Darbe vartojama sąvoka „teismo sprendimas“ atitinka nagrinėjamuose ir darbe analizuojamuose teisės aktuose apibrėžtą šios sąvokos formuluotę. Siekiant pasiekti užsibrėžtą tikslą dėl darbo apimties aptariami ne visi reglamentai priimti civilinės teisės srityje, kuriuose įtvirtintas egzekvatūros panaikinimas, tai yra darbe neaptariamas 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų, taip pat neanalizuojami 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje bei 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo. Darbe

---

⁴ 2010 m. gruodžio 14 d. Europos komisija. *Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0748_/com_com\(2010\)0748_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0748_/com_com(2010)0748_lt.pdf).

analizuojami pasirinkti ES teisės aktai padeda atskleisti egzekvatūros neigiamą įtaką laisvam teismo sprendimų judėjimui, taip pat valstybių narių tarpusavio pasitikėjimo stabdymą. Praktinis minėtų teisės aktų veikimo įvertinimas atskleidžia nustatytų taisyklių neišsamumą bei formalių procedūrų egzistavimą. Europos institucijų priimti pasiūlymai bei pateiktos ataskaitos rodo egzekvatūros atsisakymo prielaidas, bei kelią kaip buvo prieita prie tokio teismo sprendimų vykdymo modelio. Įvairių užsienio autorių straipsniai, pranešimai, vertinimai ir įžvalgos atspindi skirtingų teisinių sistemų įtaką siekiant kurti vieningą vidaus rinką.

Tyrimo metodai. Siekiant užsibrėžto tikslo bei iškeltų uždavinių įgyvendinimo buvo naudojami keli metodai. Tyrimo metu buvo naudojamas **aprašomasis metodas**, kurio pagalba buvo pateikta įvairių autorių nuomonės, įžvalgos bei vertinimas taip pat ir teisės doktrinoje įtvirtinta egzekvatūros, apimančios teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo procesų, samprata, reikšmė, tikslai. **Dokumentų analizės metodo** pagalba buvo pateiktas esamas teismo sprendimų, priimtų kitoje valstybėje narėje, vykdymo reglamentavimas. Kaip vienas pagrindinių šaltinių atskleidžiant galiojančias taisykles įtvirtintas po egzekvatūros panaikinimo yra ES teisės aktai, kuriais atsisakyta taikyti egzekvatūros procedūrą taip pat jų rengimo medžiaga ES institucijų teikiamos ataskaitos, pasiūlymai. Galiojančių teisės nuostatų visuma padėjo atskleisti po egzekvatūros panaikinimo likusias formalias procedūras, kurių egzistavimas stabdo užsibrėžtų tikslų realų įgyvendinimą.

Tyrimo metu naudojant **lyginamąjį metodą** buvo pateiktas skirtingų ES teisės aktų, o būtent reglamentų, kuriais panaikinta egzekvatūra, palyginimas įvertinant juose įtvirtintus teismo sprendimų vykdymo kitoje valstybėje narėje modelius, jų trūkumus ir privalumus.

Istorinio bei teleologinio metodų pagalba buvo norima atskleisti egzekvatūros atsisakymo genezę, nustatyti, kokių tikslų buvo siekiama, žengiant itin ryžtingą žingsnį bei panaikinant privalomas teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūras. Istorinis metodas padėjo pateikti egzekvatūrą apimančių teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo procedūrų sampratą, reikšmę bei prielaidas dėl ko buvo nuspręsta visiškai atsisakyti jų ES civiliniame procese.

Sisteminės analizės metodas buvo naudojamas įvertinti egzekvatūros panaikinimą ne vieno teisės akto, kuriuo buvo imtasi tokio veiksmo, kontekste, o bendrai ES civiliniame procese. Europos bendrijai iškėlus tikslą sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, paremtą vieningu teismo sprendimų vykdymu be egzekvatūros procedūros, tokiu būdu puoselėjant abipusio pripažinimo principą, buvo priimtas ne vienas naujas reglamentas, taip

pat pakeisti senieji, o jų sisteminiu vertinimu ir analize siekta apžvelgti egzekvatūros panaikinimą laisvo teismo sprendimų judėjimo atžvilgiu. Analizuota naujos ir senos redakcijos reglamentų normos, sistemiškai įvertinant pakeitimus ir jų reikšmę esamam režimui.

Apibendrinamuoju metodu buvo siekiama atskleisti autorės nuomonę bei poziciją nagrinėjamaais klausimais įvertinus surinktus skirtingų autorių išsakytas nuomones, o taip pat formuluoti apibendrintas galutines išvadas.

Darbo originalumas. Nagrinėjamos temos kontekste egzekvatūra, jos atsisakymo prielaidos ir tendencijos laisvo teismo sprendimų judėjimo atžvilgiu iki šiol atskirų tiek užsienio, tiek Lietuvos autorių nagrinėtos vertinant pasirinktą pavienį konkretų ES teisės aktą, o ne jų visetą. Šio darbo metu egzekvatūros panaikinimo reikšmė ir tendencijos analizuojamos sistemiškai apimant daugumą, autorės nuomone, „ryškiausių“ teisės aktų, o ne vieną konkretų. Tyrimo metu laisvo teismo sprendimų judėjimo galimybės atsisakius egzekvatūros vertinamos bendrai visame ES civiliniame procese skirtingų bylų kontekste.

Svarbiausi šaltiniai. Tyrimui atlikti svarbiausi buvo ES norminiai aktai tai yra reglamentai, priimti civilinės ir komercinės teisės srityje, kuriuose įtvirtintas teismo sprendimų vykdymo mechanizmas taikant egzekvatūros procedūrą, bei teisės aktai priimti, kuriais teismo sprendimų vykdymas kitoje valstybėje narėje numatytas netaikant egzekvatūros procedūros. Darbe analizuoti šie ES teisės aktai: 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. OL, 2001 L 12, p. 1. 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinant Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000. OL, 2003 L 338, p. 1. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą. OL, 2004 L 143, p. 15. 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą. OL, 2006 L 399, p. 1. 2007 m. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą. OL, 2007 L 199, p. 1. 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2015 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija). OL, 2012 L 351, p. 1. 1968 m. Brussels Convention on

jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (consolidated version). OL, 1998 C 27, p. 1.

Specialiosios literatūros pagalba įvairių tiek Lietuvos, tiek užsienio autorių monografijomis, vadovėliais, disertacijomis, straipsniais, konferencijų medžiaga buvo atskleista, visų pirma, egzekvatūros ir atskirų jos dalių samprata, reikšmė bei įtaka siekiant vienoje valstybėje priimtą teismo sprendimą įvykdyti kitoje valstybėje narėje, taip pat teisės doktrinoje egzistuojančias teismo sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti koncepcijas. Daugybė užsienio autorių straipsnių, kuriais pastarieji nagrinėjo atskirus ir pavienius ES teisės aktus, kuriuose egzekvatūra panaikinta padėjo atskleisti bendrą vaizdą po formalių teismo sprendimų vykdymo procedūrų atsisakymo bei įvertinti praktinį esamo reglamentavimo veikimą. Kitais praktiniais šaltiniais tokiais kaip Europos komisijos pasiūlymais, ataskaitomis, programomis siekiama įvertinti ir atskleisti egzekvatūros atsisakymo prielaidas bei ES tikslus garantuoti laisvą teismo sprendimų judėjimą visoje ES, įgyvendinti abipusio pripažinimo principą, mažinti tarptautinį bylinėjimą bei valstybių narių tarpvalstybinį pasitikėjimą ir bendradarbiavimą, kurių buvo siekiama pasirenkant būtent egzekvatūros atsisakymo priemonę.

1. Egzekvatūros (užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo) tikslai

Vienas iš Europos Sąjungos sutarties tikslų yra puoselėti ir plėtoti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę⁵, o Europos bendrijos steigimo sutarties 65 straipsnyje nustatyta, kad priemonės teismo bendradarbiavimo su užsieniu susijusiose civilinėse bylose srityje, kurių imamasi tokiu mastu, kokio reikia vidaus rinkai deramai veikti, apims ir sprendimų pripažinimą ir vykdymą⁵. Akivaizdu, jog skirtingos valstybės užsienio teismo sprendimų pripažinimo klausimus sprendžia taip pat kiek skirtingai⁶, tačiau pasaulinėje praktikoje susiformavusios trys užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo sistemos. Kai kuriose šalyse užsienio teismo sprendimai bus pripažįstami tik tuo atveju, jei tarp valstybių bus sudaryta tarptautinė sutartis dėl sprendimų pripažinimo ir vykdymo arba numačius abipusiškumo pagrindą. Kitos valstybės pripažįsta ir vykdo užsienio teismo sprendimus tik iš esmės juos patikrinę. Trečioji valstybių kategorija pripažįsta ir vykdo kitoje valstybėje priimtus teismo sprendimus tik formaliai patikrinusi teisėtumo aspektu⁷, vienas iš pavyzdžių yra specialus leidimas užsienio teismo sprendimo vykdymui - egzekvatūra. Egzekvatūra yra vadinama teismo nutartis, sankcionuojanti užsienyje priimto teismo sprendimo, arbitražo sprendimo, autentiškų dokumentų ar teisme sudarytos taikos sutarties vykdymą toje valstybėje.⁸

Egzekvatūros sąvoka dažniau sutinkama ir vartojama kuomet kalbama apie teismo sprendimų pripažinimą ES. Pažymėtina, kad vieningo ir teisės literatūroje bendro egzekvatūros apibrėžimo nėra. Prancūzijoje dar iki 1789 m. revoliucijos egzistavo teisinis instrumentas *pareatis* (paritetas), kurio esmė buvo ta, jog vienoje provincijoje priimtas sprendimas kitos provincijos parlamento buvo leidžiamas vykdyti jo teritorijoje, būtent šis modelis yra pagrindas iš ko kildinama egzekvatūra.⁹ Akivaizdu, jog su teisingumą užtikrinančių aktų įgyvendinimu ne tik teritorijoje, kurioje jis buvo priimtas, bet ir už jos

⁵ 2009 m. lapkričio 17 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo peržiūros. OL, 2010 C 255, 53 tomas, p. 48. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:255:0048:0053:LT:PDF>.

⁶ Stauskienė E., Višinskis V. *Teismo sprendimų vykdymas*. Metodinė mokymo priemonė. Vilnius. 2008. p. 160.

⁷ Mikelėnas V. *Civilinis procesas*. II dalis. Vilnius: Justitia, 1997. p. 331.

⁸ Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose. Glosarijus. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/glossary/glossary_lt.htm#Exequatur.

⁹ Литвинский Д.В. Признание иностранных судебных решений по гражданским делам. – Санкт-Петербург: Издательский дом СПбГУ, 2005. С. 49.

ribų, reikalingumu buvo susiduriama dar XVIII a., todėl čia susiformavo tarpinės procedūros, reikalingos siekiamiems teisingumo įvykdymo tikslams pasiekti, kurios vėliau išplito ir į kitas valstybes bei evoliucionavo, prisitaikant prie nuolat besivystančios ir kintančios visuomenės poreikių.

Nors buvo minėta, jog vieningo egzekvatūros sąvokos apibrėžimo teisės doktrinoje nėra, tačiau kai kurie autoriai šį institutą apibūdina kaip proceso šalies, kurios atžvilgiu priimtas užsienio valstybės teismo sprendimas, pareiškimo pagrindu priimamas specialus teismo sprendimas leisti arba neleisti vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimą, kurį priimant patikrinamos specialios užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo sąlygos bei nepripažinimo pagrindai¹⁰. Remiantis tokia pateikta egzekvatūros samprata matyti, jog šis procesas susideda iš teismo sprendimo pripažinimo, ir vykdymo. Šių institutų visuma, iš pradžių pripažinus kitoje valstybėje priimtą teismo sprendimą, šioje stadijoje siekiant patikrinti ar prašomas pripažinti ir įvykdyti teismo sprendimas atitinka visas pripažinimui keliamas sąlygas, ir tik tada priėmus sprendimą leisti vykdyti, sudaro vieną bendrą procesą kitaip vadinamą egzekvatūra.

Tarptautinės privatinės teisės ir tarptautinio civilinio proceso teisės doktrinoje vieningai pripažįstama, jog teismų sprendimai priimti konkrečios valstybės teisme, kaip ir pati pozityvioji teisė, nepasižymi eksteritorialumu. Teismų sprendimai apskritai galioja tik valstybėje, kurioje jie yra priimti. Teismų sprendimai patys savaime neįgyja teisinės galios už savo valstybės ribų ir negali būti vykdomi kitoje valstybėje. Taip yra todėl, nes kiekviena valstybė turi savo suverenitetą, kas apima ir teismų jurisdikciją, kuri „baigiasi ties valstybių siena“ (išskyrus tarptautinių teismų ir tribunolų jurisdikciją). Siekiant vienos valstybės teismo sprendimą, kurį būtina vykdyti kitos valstybės teritorijoje, pradėti vykdyti yra būtina dar viena procedūra tai yra to teismo sprendimo pripažinimas ir leidimas jį vykdyti¹¹. Valstybės suvereniteto doktrina, įgijusi didelę reikšmę po to, kai susiformavo teritorinės valstybės, padeda atskleisti priežastis, kodėl teismo sprendimų galiojimą riboja valstybės sienos, kurios priėmė minėtą teismo sprendimą¹². Reikėtų pasakyti, jog vartojant sąvoką „sprendimas“ kalbama ne grynai apie „sprendimą“ techniniu požiūriu, tačiau apie sprendimą, kuriuo yra galutinai išsprendžiamas šalių ginčas¹³. Ši sąvoka nėra apibrėžta, todėl yra

---

¹⁰ Литвинский Д.В. Признание иностранных судебных решений по гражданским делам. – Санкт–Петербург: Издательский дом СПбГУ, 2005. С. 277-278.

¹¹ Шак Х. Международное гражданское процессуальное право. – Москва: БЕК, 2001. С. 381.

¹² *Ibid.*, p. 385.

¹³ Geimer R., Schütze R. A. Europäisches Zivilverfahrensrecht: Kommentar. S. 501.

autonominio aiškinimo. Teisės doktrinoje yra nusistovėjusi nuomonė, jog „pripažinti gali būti tik tie užsienio valstybių teismų sprendimai, kuriais iš esmės išsprendžiamas ginčas tarp šalių. Teisinis ginčas turi būti išspręstas proceso, atitinkančio tam tikrą teisinę formą, kuriame abi šalys turi galimybę pasisakyti prieš teismą, metu <...>.“¹⁴. Akcentuotina, kad ne visi autoriai pritaria tokiai koncepcijai, nes jų požiūriu toks apibrėžimas susiaurina pripažįstamą teismo sprendimo sąvoką, tai yra Geimer R. nuomone, aukščiau aptartas „sprendimo“ apibrėžimas neapima sąlyginių sprendimų, jiems įsiteisėjus, taip pat pripažįstamais gali būti sprendimai, priimti atsakovui neginčijant sprendimo, priimti summarinio proceso tvarka, sprendimai už akių ir/ar sprendimai, kuriais ieškinys apskritai buvo atmestas, o taip pat ir procese, kuriame įrodymai nebuvo tiriami¹⁵. Įvairialypės nuomonės dėl egzekvatūros sąvokos suponuoja ir valstybių teisinės sistemos skirtumus, skirtingus to paties proceso vertinimus bei suvokimą. Svarbu yra tai, jog poreikis garantuoti kreditoriaus pažeistų teisių atkūrimą, turimų teisių įgyvendinimą ir siekį, įvykdant priimtą teismo sprendimą, atkurti teisinę taiką yra bendras tarp visų valstybių. Kreditoriui svarbus yra priimto teismo sprendimo realus įvykdymas ir veikimas, nes būtent tai garantuoja ir užtikrina jo interesus. Analizuojant teisės doktrinoje pripažįstamą autorių nuomonę pabrėžiamas teismo sprendimų ne pats egzistavimas, tačiau tokio akto sukeliami padariniai, kurie ir yra reikšmingiausi teismo sprendimo veikimo elementai kreditoriui. Kitaip tariant vyrauja nuomonė, jog teismo sprendimų pripažinimo dalykas yra materialinė teisinė galia, galimybė įvykdyti teismo sprendimą priverstine tvarka, kas yra svarbiausias teismo sprendimo veikimo elementas. Procesiniu teismo sprendimo pripažinimo dalyku nelaikoma faktinis teismo sprendimo veikimas¹⁶. Vis dėl to, pripažįstančioje valstybėje bus pripažintas pats teismo sprendimas, o jo sukeliami padariniai jau priklausys nuo pripažįstančios valstybės.

Manytina, kad neatsiras tokių autorių, kurie paneigs, jog teismo sprendimo priėmimas dar nereiškia teisingumo įvykdymo, pažeistų interesų atstatymo, teisinės taikos atkūrimo, nes tik tinkamai ir tiksliai įvykdžius teismo sprendimu numatytus reikalavimus bei įpareigojimus, bus pasiektas pats svarbiausias teisminės valdžios tikslas. Tik teismo sprendimu nustatytų padarinių realizavimas lemia proceso dalyvių konstitucinės teisės į teisminę gynybą įgyvendinimą bei teisėtų interesų garantą.

---

¹⁴ Шак X. Международное гражданское процессуальное право. – Москва: БЕК, 2001. С. 396.

¹⁵ Geimer R., Internationales Zivilprozessrecht. – Köln, Verlag Dr. Otto Schmidt, 2005. S. 890-891.

¹⁶ Шак X. Международное гражданское процессуальное право. – Москва: БЕК, 2001. С. 396.

Kalbant apie egzekvatūrą kaip vieną iš priemonių vienoje valstybėje priimtą teismo sprendimą įvykdyti kitoje valstybėje galima išskirti tris šio proceso tikslus: 1. suteikti įgalinimus teisėsaugos institucijoms veikti; 2. pavesti teisėsaugos institucijoms kaip reikia veikti; 3. peržiūrėti kitos valstybės priimtą teismo sprendimą. Detaliau aptariant minėtus tikslus pažymėtina, kad pirmoji egzekvatūros funkcija – teisėsaugos institucijoms suteikiant įgaliojimus vykdyti kitoje valstybėje priimtą teismo sprendimą, šiuolaikinėje Europos teisinėje erdvėje nėra itin svarbi, o taip pat akcentuotina, jog šio tikslo realizavimas nepateisina egzekvatūros kaip proceso išlaikymo. Jei nacionalinė teisė vykdymo procese numato, kad teismai privalo sankcionuoti visus vykdomuosius dokumentus, tai toks reikalavimas gali būti įgyvendintas tik su sąlyga, jei bus vienodai taikomas tiek vidaus teismo sprendimų vykdymui, tiek ir užsienio teismo sprendimų vykdymui. Antrasis tikslas, kuriuo teismo sprendimus vykdančioms teisėsaugos institucijoms yra numatoma kaip jos turi veikti, aktualus dviem atvejais. Visų pirma, priimtas užsienio teismo sprendimas gali būti nepakankamai informatyvus. Tokiu atveju siekiant tinkamai įvykdyti užsienio teismo sprendimą, reikalaujant, jog kilmės teismas pateiktų papildomą informaciją. Antras atvejis susiklosto tada, kuomet, priimtame užsienio teismo sprendime yra numatyti reikalavimai bei priemonės, kurios nėra žinomos ir/ ar numatytos vykdančioje valstybėje. Vykdomo valstybėje nežinomi reikalavimai ir priemonės privalo būti pakeistos į tokias, kurios gali būti įvykdytos, pagal vykdančios valstybės teisėje numatytas vykdymo priemones. Trečias egzekvatūros tikslas skirtas užsienio teismo sprendimo peržiūrėjimui. Šis tikslas taip pat apsaugo skolininko interesus, nes patikrinama ar priimant teismo sprendimą nebuvo pažeistos procesinės normos, kurios garantuoja skolininko teises, tačiau egzekvatūra pati savaime nėra būtina siekiant peržiūrėti užsienio teismo sprendimą.¹⁷

Atsižvelgiant į tai, kad egzekvatūra susideda iš dviejų savarankiškų procedūrų, tai yra teismo sprendimų pripažinimo ir leidimo juos vykdyti, autorės nuomone, tikslinga apžvelgti šias sąvokas atskirai, tokiu būdu atskleidžiant egzekvatūros kaip atskiro instituto tikslus ES civiliniame procese.

---

¹⁷ DOROTHEE Schramm. *Enforcement and the abolition of exequatur under the 2012 Brussels I regulation*. Yearbook of Private International Law. Volume 15 (2013/2014). [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 16 d.]. Prieiga per internetą: http://www.sidley.com/~media/files/publications/2014/09/enforcement-and-the-abolition-of-exequatur-under_/files/view-article/fileattachment/9--schramm_pp-143174.pdf.

1.1. Užsienio teismo sprendimų pripažinimas

Vienoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo pripažinimas kitoje valstybėje narėje reiškia sutikimą, kad jis ten gali būti įgyvendintas. Pripažinimas kitoje valstybėje yra galimas tik tuo atveju, kai jį leidžia kitos valstybės teisė arba kai jį numato tarptautinė konvencija ar Bendrijos teisės aktas¹⁸. Užsienio teismo sprendimo pripažinimo dalykas yra teisinės galios, kuri jam suteikiama kilmės valstybėje, suteikimas kitoje valstybėje narėje, tai yra kurioje norima tą sprendimą įvykdyti¹⁹. Pažymėtina, jog vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas bus laikomas pripažintu kitoje valstybėje narėje tik tada, kai pripažįstanti valstybė suteiks minėtam teismo sprendimui tokią pat galia, kokią pripažinti siekiamas teismo sprendimas turi savo kilmės valstybėje. Iš to seka, jog pripažinto teismo sprendimo galios ribas apibrėžia pripažinto teismo sprendimo kilmės valstybės teisė²⁰. Toks teismo sprendimo galių apibrėžimas ir suteikimas pripažįstančioje valstybėje yra logiškas ir suprantamas, nes kilmės valstybė išnaginėjusi bylą ir visas reikšmingas aplinkybes geriausiai įsigilino į ginčo esmę, išaiškino ir nustatė, kurios šalies teisės ir teisėti interesai buvo pažeisti, ko pagrindu siekiant įvykdyti teisingumą, priimant sprendimą parinko tinkamiausias priemones šiems tikslams pasiekti. Taigi, akivaizdu, jog ne toji valstybė, kurios prašoma pripažinti teismo sprendimą, o kilmės valstybės teisė turi pranašumą, apibrėžiant teismo sprendimo galias.

XVII a. susiformavusi *comitas gentium* (tarptautinės pagarbos) doktrina reikšmingai prisidėjo prie teismų sprendimų pripažinimo instituto formavimosi. Olandų teisininkų Paul ir Johann Voet teigimu, bet koks įstatymas veikia tam tikroje teritorijoje, ir eksteritorialumą jis įgyja tik dėl *comitas*²¹. Valstybių teisminių institucijų tarpusavio pasitikėjimas yra kertinis akmuo kuriant Europos teisingumo erdvę²². Bendras teisinės sistemos visose valstybėse tikslas yra teisingumo vykdymas, pažeistų teisių ir teisėtų interesų atkūrimas, tačiau kiekvienoje valstybėje teisinės santvarkos yra skirtingos, dėl ko teismai priimdami

¹⁸ Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose. Glosarijus. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/glossary/glossary_lt.htm#Recognition.

¹⁹ Geimer R. Internationales Zivilprozeßrecht. p. 868.

²⁰ NEKROŠIUS, Vytautas. *Europos Sąjungos civilinio proceso teisė*. Pirma dalis. Vilnius: Justitia, 2009. p. 121.

²¹ Christian von Bar. Internationales Privatrecht Erster Band. Allgemeine Lehren. – Munchen: C.H.BeLR CK'sche Verlagsbuchhandlung. 1987. S. 385–387.

²² Dr. Rafael Arenas García. *Abolition of exequatur: problems and solutions. Mutual recognition, mutual trust and recognition of foreign judgments: too many words in the sea*. s.l., s.a. p. 10. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 28 d.]. Prieiga per internetą: http://www.academia.edu/2927201/Abolition_of_Exequatur_Problems_and_Solutions_Mutual_recognition_mutual_trust_and_recognition_of_foreign_documents_too_many_word_in_the_sea.

sprendimus vadovaujasi jų valstybės teise. Amerikiečių teisininkai Joseph Stori ir Albert Disy (Джозефом Стори и Альбертом Дайси) teigė, jog teismai taiko savo valstybės teisę, tačiau tam tikrais atvejais teismas subjektines teises gali pripažinti ir remdamasis užsienio teise. Tokios teisės bus vadinamos įgytomis (suteiktomis) teisėmis, o jų pripažinimas grindžiamas pagarba kitų valstybių teismams²³. Šios pagarbos kitų valstybių teismams egzistavimą ir pripažinimą būtų galima kildinti būtent iš teismo, kaip teisingumą vykdančios institucijos, pagrindinio tikslo, nes kaip žinia dabartinėje visuomenėje nėra pripažįstama netgi draudžiama savigyna, atkuriant pažeistas subjektines asmenų teises bei jas įgyvendinant.

Kalbant apie užsienio teismo sprendimų pripažinimo koncepciją pažymėtina, kad anot Litvinskij D.V. yra autorių, kurie teigia, jog pripažinimas yra būtina vykdymo sąlyga (Anufrijeva L.P., Lunc L. A., Dimitrijava G. K.), tuo tarpu kiti autoriai mano, jog užsienio teismų sprendimų pripažinimo problematiką galima atskleisti tik per jų vykdymo prizmę (Muranov A. I.). Trečioji autorių grupė pripažinimą ir papildomą leidimo vykdyti teismo sprendimo išdavimo procedūras nagrinėja atskirai (Gladyšev S. I.)²⁴. Remiantis aukščiau aptartais skirtingų autorių teismo sprendimų pripažinimo proceso traktavimu, akivaizdu, jog teismo sprendimas kitoje valstybėje, nei jis buvo priimtas, galės būti įvykdytas tik tuo atveju, jei valstybė, kurioje siekiama įvykdyti kitoje valstybėje priimtą teismo sprendimą, pirmiausia jį pripažins. Kitokio požiūrio galimai ir negalėtų būti, nes norint realizuoti tai, ką nusprendė kitos valstybės teismas, tai padaryti įmanoma, tik jei vykdančioji valstybė nenustatys pagrindų, dėl ko negali pripažinti teismo sprendimo, tai yra išreikš pritarimą ir pripažinimą kitoje valstybėje priimtam teismo sprendimui.

Mokslininkai teisinėje literatūroje nurodo, kelias teismo sprendimo pripažinimo sampratas. Teisės doktrina pripažįsta kelias teorijas, kurių turinys atskleidžia skirtingai apibūdinamas teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo sąvokas. Plačiausiai paplitusi yra teismo sprendimų galių išplitimo teorija, kitos valstybės remiasi teismo sprendimų prilyginimo teorija, na ir trečioji aptinkama teismo sprendimų teisinių padarinių kumuliacijos teorija.

---

²³ Голландская доктрина. Теория международной вежливости (*comitas gentium*). [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą: http://studopedia.ru/3_184225_anglo-amerikanskaya-territorialnaya-doktrina-kontsa-XIX.html.

²⁴ Литвинский Д.В. Признание иностранных судебных решений по гражданским делам. – Санкт–Петербург: Издательский дом СПбГУ, 2005. С. 15.

Pirmoji minėta ir daugelyje ES valstybių narių prigijusi teismo sprendimo pripažinimo kaip proceso samprata susiformavo Vakarų Europos valstybių teisėje vyraujanti užsienio teismo sprendimų galių išplitimo teorija. Jos esmė yra ta, kad užsienio teismo sprendimo teisinė galia, o taip pat ir teisiniai padariniai išplinta ne tik kilmės valstybėje, bet ir pripažįstančioje valstybėje²⁵. Šios teorijos pagrindu vadovaujasi ir Europos Bendrijos Teisingumo Teismas (toliau – ETT) nagrinėdamas bylas bei aiškindamas ES teisės aktus, kurdamas teisės precedentus. ETT yra pažymėjęs, kad „pripažinti užsienio valstybių teismų sprendimai turi sukelti tokius pat padarinius, kokius jie sukeltų priėmimo valstybės teritorijoje.“²⁶. Būtent šis modelis geriausiai užtikrina priešingų proceso šalių interesų pusiausvyrą, kas pasireiškia kreditoriaus siekiu, jog būtų pasiekti tiksliai sprendimu, kuriuo tarp šalių kilęs ginčas išsprendžiamas galutinai, numatyti teisiniai padariniai, o skolininko teisės taip pat nebus pažeistos, o paveiktos tik tiek, kiek reikia teisiniam balansui tarp šalių atstatyti. Aukščiau aptarta teismo sprendimo pripažinimo sampratos teorija atspindi teismo sprendimo kilmės valstybės teisę kaip *lex fori* vertinant teismo sprendimo galios ribas pripažįstančioje valstybėje.²⁷

Prilyginimo teorija teismo sprendimų pripažinimą aiškina taip, jog užsienio teismo sprendimas yra inkorporuojamas į pripažįstančios valstybės teisę ir jį pripažinus, jis prilyginamas nacionalinių teismų priimtiems sprendimams. Tokiu būdu užsienio teismo sprendimas sutapatinamas su valstybės vidaus teismo priimamais sprendimais, jų teisinė galia, teisiniai padariniai suvienodinami su pripažįstančios valstybės²⁸. Toks teismo sprendimo pripažinimo aiškinimas ir traktavimas, manytina, yra ydingas ir galintis sumenkinti valstybės suverenitetą. Vokiečių autorius Geimer R. mano, jog „užsienio valstybės teismo sprendimo atitinkamos galios pagal pirmosios valstybės teisę išplėtimas valstybės viduje pagal Vokietijos teisę ir tuo remiantis užsienio valstybės teismo sprendimo galia vadinama pripažinimu“²⁹. Tokia autoriaus nuomonė rodo, jog jis yra teismo sprendimo galių išplitimo teorijos šalininkas. Geimer R. pozicija ta, jog pripažįstanti valstybė negali

---

²⁵ DECKER P. Anerkennung und Vollstreckung ausländischer Entscheidungen im Zivilprozess. – Regensburg, 1984. p. 14.

²⁶ Europos Sąjungos Teisingumo teismas. 1988 m. vasario 4 d. sprendimas Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg C–145/86, EU:C:1988:61. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61986CJ0145>.

²⁷ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://mms.mruni.eu/DownloadFile.aspx?FileID=202>.

²⁸ Богуславский М. Международное частное право. – Москва: Юрист, 1998. С. 245.

²⁹ Geimer R. Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland. – München: Beck, 1995. p. 868.

suteikti užsienio teismo sprendimui daugiau galios nei jo kilmės valstybė, kas gali nutikti laikantis prilyginimo teorijos, todėl mano, kad apie prilyginimo teoriją galima kalbėti tik suteikiant leidimą vykdyti užsienio teismo sprendimą³⁰. Palyginus dvi teisės moksle aptinkamas teismo sprendimų pripažinimo teorijas palaikytina docentės L. Gumuliauskeinės nuomonė, jog prilygino teorija, kurios esmę sudaro tai, jog pripažįstamas teismo sprendimas sulyginamas su nacionalinių teismų priimamais sprendimais, nėra pagrįsta. Nepagrįstumas kyla dėl to, jog suvokiant skirtingas valstybių teisinės santvarkas, priemonių, kuriomis siekiama įgyvendinti teismo sprendimuose numatytus padarinius, sutapatinus užsienio teismo sprendimą su pripažįstančios valstybės nacionaliniais teismų sprendimais, kyla grėsmė tinkamam ir tiksliam priimto teismo sprendimo padarinių pasiekimui. Grėsmės kilimą sąlygoja, jog užsienio teismo sprendimo inkorporacijos į nacionalinę teisę metu, gali būti iškreipti minėti teismo sprendimo padariniai lyginant su kilmės valstybėje, kas nesuderinama su šalių teisėtų lūkesčių principu³¹. Teisinėje literatūroje galima sutikti ir trečiąją teismo sprendimų teisinių padarinių teoriją vadinamą kumuliacijos. Šios teorijos pavyzdys aptinkamas Šveicarijos teisėje, kur griežtai laikomasi pozicijos, jog negali būti pripažinti teismo sprendimai, kurių teisiniai padariniai nėra žinomi valstybėje, kurioje prašoma pripažinti teismo sprendimą³². Taigi, akivaizdu, kad skirtingi autoriai, teismo sprendimų pripažinimo sąvoką supranta ir aiškina skirtingai, kas rodo, jog teismo sprendimų pripažinimas kaip viena iš egzekvatuūros procedūrų, jos pokyčiai siekiant prisitaikyti prie nuolat besivystančios visuomenės, bei kuriant vieningą Europos teisingumo erdvę, grindžiamą valstybių abipusiu pripažinimu, yra aktuali bei reikšminga ir šiomis dienomis.

1.2. Užsienio teismo sprendimų vykdymas

Viena iš valstybės pareigų yra ginti bei užtikrinti materialiąsias subjektines asmenų teises, o šią pareigą įgyvendina užtikrindama teisminę pažeistų teisių ir teisėtų interesų gynybą kiekvienam teisės subjektui bei realų priimto teismo sprendimo įvykdymą

---

³⁰ Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. – München: Beck, 1995. p. 870.

³¹ GUMULIAUSKIENĖ, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://mms.mruni.eu/DownloadFile.aspx?FileID=202>.

³² Walder H. U. *Einführung in das internationale Zivilprozessrecht der Schweiz*. – Zürich: Schulthess, 1989. S. 29.

prievarta³³. Vokietijos autorių teigimu priverstinis teismo sprendimų vykdymo institutas yra neatsiejamas ir išsivysčiusios valstybės teisės sistemos, paremtos savigynos draudimu, požymis³⁴. Tenka pripažinti, kad ne kas kitas, o vykdymo procesas parodo kiek veiksmingas yra teisingumo įgyvendinimas civilinėse bylose, taip pat kiek realus yra asmens pažeistų teisių ir teisėtų interesų užtikrinimas ir gynimas, pačios teisės vietą visuomenėje, jos teisinę galią, priimto teismo sprendimo privalomumą ir apskritai reikšmę³⁵. Teisė į gynybą tai konstitucinė teisė, kurios garantavimas ir įgyvendinimas priklauso nuo priimtų teismo sprendimų vykdymo, kaip ir kitų subjektinių teisių gynimas, įstatymais saugomų interesų užtikrinimas. Kaip teigia rusų autorius, teismo sprendimų vykdymas tai yra vienas iš proceso veiksmingumą patvirtinančių kriterijų šalia kitų procesinių principų tokių kaip teisingo sprendimo, sąžiningumo, operatyvumo ir pan.³⁶. Galima teigti, jog teismo sprendimų vykdymo procesas yra sudedamoji teisės į teisminę gynybą dalis. Teismo sprendimų vykdymas taip pat suponuoja valstybės, o taip pat ir teismo, turinčių pareigą ginti pažeistas subjektines asmenų teises bei įstatymo saugomus interesus, autoriteto užtikrinimą. Kitas ne ką mažiau svarbus ir reikšmingas dalykas yra tai, jog užsienio teismo sprendimo įvykdymas sukeltų lygiai tokius pat teisinius padarinius kaip ir valstybėje, kurioje tas teismo sprendimas buvo priimtas.

Akcentuotina, kad ilgą laiką valstybės vieningai laikėsi nuomonės, kad „nė viena valstybė neleidžia betarpiško užsienio valstybių teismų sprendimų vykdymo priverstine tvarka be kokio nors kompetentingo tos valstybės, kurios teritorijoje sprendimas turi būti vykdomas, akto įsikišimo“³⁷. Teismo sprendimo tinkamas įvykdymas galutinai užbaigia civilinę bylą, ko pasekoje tarp šalių įsivyrąja taika, įvykdomas teisingumas. Taigi, nekyla abejonių, kad egzekvatūros procedūra, kurią sudaro užsienio teismo sprendimų pripažinimas ir leidimas juos vykdyti, yra sudėtinga, reikalaujanti didelių laiko sąnaudų, kol atliekami visi formalumai, taip pat reikalaujanti didelių procesinių išlaidų, bei sukurianti teismams darbo krūvį, kurio apimtis nepateisina siekiamų tikslų, nepuoseleja savitarpio pasitikėjimu pagrįstos

---

³³ STAUSKIENĖ E., AMBRASIENĖ D. *Teisminės vykdymo proceso kontrolės įgyvendinimo formos*. Šiuolaikinės civilinio proceso teisės paskirtis. Tarptautinės mokslinės – praktinės konferencijos medžiaga. – Vilnius: VĮ Registrų centro Teisinės informacijos departamentas, 2008. p. 266.

³⁴ ROSENBERG L., Gaul H. F., Schilken E. *Zwangsvollstreckungsrecht*. – München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1997. S. 4.

³⁵ Кузнецов Е. Н. *Исполнительное производство Франции*. - Санкт Петербург: Издательский дом С. - Петерб. Гос. Ун-та, 2005. С. 3

³⁶ Шюце Р. А. Эффективность правовой защиты в третейских судах // Российский ежегодник гражданского и арбитражного процесса. № 5. 2006. С. 404-405.

³⁷ WOLF M. *Международное частное право*. – Москва: Государственное издательство иностранной литературы, 1948. С. 298.

teisinės erdvės Europos Sąjungoje. Archajiškas, itin sudėtingas mechanizmas vykdant teisingumą, nepagrįstai varžo ir sunkina Europos Sąjungos siekiamų tikslų įgyvendinimą praktikoje, taip pat norą palengvinti tarpvalstybinį pasitikėjimą ir valstybių narių bendradarbiavimą, kuriant teisinę erdvę.

2. Egzekvatūros atsisakymas ES civiliniame procese kaip vienas ES politikos tikslų

1999 m. spalio 15 ir 16 d. Tamperėje Europos Vadovų Taryba išskėlė tikslą sukurti „tikrą Europos teisingumo erdvę“, kuris grindžiamas principu, jog minėto tikslo siekimas pasirinktomis priemonėmis negali varžyti ar trukdyti fiziniams asmenims ir įmonėms naudotis savo teisėmis vien dėl valstybių narių teisminių arba administracinių sistemų sukeltamų nepatogumų arba jų sudėtingumo. Europos Vadovų Taryba šioje srityje nustatė prioritetinius veiksmus, visų pirma susijusius su geresnėmis sąlygomis kreiptis į teismus Europoje, teismų sprendimų tarpusavio pripažinimu ir didesne konvergencija civilinės teisės srityje. Maastrichto sutartyje (Europos Sąjungos sutartyje), kurioje pirmą kartą pavartota sąvoka teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose nurodyta, kad teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose yra valstybių narių bendro intereso sritis. Sudarius Amsterdamo sutartį, ši bendradarbiavimo politika, kuri iki tol buvo vykdoma tik valstybių narių pastangomis, tapo Europos bendrijos institucijų teisėkūros veiksmų sritimi. Lisabonos sutartyje aiškiai nurodomas teismo sprendimų civilinėse bylose tarpusavio pripažinimo principas.³⁸ Akivaizdu, kad teismo bendradarbiavimo puoselėjimas, būdų gerinti ir efektyvinti bendradarbiavimo politiką ieškojimas ne tik pačių valstybių pastangomis, bet ir įtraukimas į Europos bendrijos institucijų teisėkūros veiksmų sferą, suponuoja itin didelį indėlį kuriant vieningą Europos teisingumo erdvę. Tamperės Europos Vadovų Tarybos susirinkime taip pat buvo pareikšta, kad abipusio pripažinimo principas turi būti teismo bendradarbiavimo civilinėse bylose pagrindas. Viena iš abipusio pripažinimo taikymo pasekmių yra ta, kad nacionaliniu lygiu priimti teismo sprendimai daro poveikį kitose valstybėse narėse, konkrečiau, jų teisminėse sistemose. Siekiant visapusiškai pasinaudoti šios raidos teikiamais privalumais, būtinos priemonės tarpusavio pasitikėjimui didinti.³⁹

Teismo bendradarbiavimo civilinėse bylose taisyklės yra pagrįstos prielaida, kad pavienių valstybių narių teisinės ir teismų sistemos ir šių valstybių narių teismų sprendimai yra vienodai vertingi, kompetentingi ir autoritetingi. Darytina išvada, kad tarpusavio

---

³⁸ Europos Komisija. *Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose Europos Sąjungoje*. Vadovas praktikuojantiems teisininkams. 2014. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 30 d.]. Prieiga per internetą: file:///C:/Users/User/Downloads/civil_justice_guide_EU_lt.pdf.

³⁹ 2010 m. gegužės 4 d. Europos Vadovų Taryba Stokholmo programa – atvira ir saugi Europa piliečių labai ir saugumui. OL, 2010 C 115, p. 1. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 8 d.]. Prieiga per internetą: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52010XG0504\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52010XG0504(01)).

pasitikėjimo valstybių narių teismais ir teisės sistemomis principas yra šių taisyklių pamatas. Šis principas iš esmės reiškia, kad valstybės narės tarpusavyje pripažįsta valstybių narių teismų nutartis, ir toks principas padeda plėtoti praktinio pavienių teismų ir teismo institucijų tarpvalstybinio bendradarbiavimo mintį. Būtent teisinį tikrumą ir numatomumą teisinėse situacijose, kuriose atsiranda tarpvalstybinių pasekmių, didina vienodos taisyklės šioje srityje, kas reiškia tokių taisyklių būtinumą ir reikalingumą. Kitaip tariant, jeigu kiekviena valstybė narė pavieniui nustatytų, kurios valstybės narės teismo sprendimai turi būti pripažįstami, piliečiai ir įmonės jaustų teisinį neužtikrintumą.⁴⁰

Nekyla abejonių, jog tarpusavio pripažinimo principas tai pagrindas kurti, ir puoselėti ES teismo bendradarbiavimo civilinėse ir komercinėse bylose politiką. Tvirtesnis teismo nutarčių ir sprendimų tarpusavio pripažinimas ir būtinas teisės aktų suderinimas tai teisiniai instrumentai, kuriais siekiama palengvinti institucijų bendradarbiavimą ir fizinių asmenų teisių teisminę apsaugą. Galutinis visų rūšių teismo sprendimų tarpusavio pripažinimo civilinėse ir komercinėse bylose politikos tikslas – užtikrinti ne tik laisvą jų judėjimą visose valstybėse narėse, bet ir pripažinimą bei vykdymą kitose valstybėse narėse be jokių tarpinių procedūrų⁴¹. Norint pasakyti, kam yra reikalingas teismo bendradarbiavimo ES gerinimas, reikia pastebėti, jog teisminis bendradarbiavimas civilinėse ir komercinėse bylose, visų pirma, yra teisinė priemonė progresyviai vystyti Europos bendrajai rinkai ir laisvam asmenų judėjimui. Sąsajas galima išvelgti tame, jog įmonių, kurių veikla išplitusi Europoje, arba tais atvejais kai asmenys keliauja, perka prekes ir paslaugas ne savo kilmės, o kitoje valstybėje narėje, jiems yra būtina nuosekli teisinė sistema, kuri garantuotų tinkamą ir teisingą kilusio ginčo išsprendimą. Dėl šios priežasties teismo sprendimai turi laisvai judėti visoje ES kaip ir asmenys. Kartu su Lisabonos sutartimi, kurioje dėmesys skiriamas teisiniam bendradarbiavimui bei asmenų teisėms, atėjo laikas pašalinti likusias kliūtis šioje srityje, tokias kaip tarpines teismų procedūras, reikalingas, jog valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas būtų pripažintas ir įvykdytas kitoje valstybėje narėje.⁴²

---

⁴⁰ Europos Komisija. *Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose Europos Sąjungoje*. Vadovas praktikuojantiems teisininkams. 2014. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 30 d.]. Prieiga per internetą: file:///C:/Users/User/Downloads/civil_justice_guide_EU_It.pdf.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² 2010 m. gruodžio 14 d. Europos Komisijos pranešimas spaudai. *Civil Justice: The Reform of the "Brussels I" Regulation and the European Commission's Green Paper on the Free Circulation of Public Documents: Frequently Asked Questions*. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-10-677_en.htm?locale=en](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-677_en.htm?locale=en).

Pirmoji darbo dalis padėjo atskleisti sudėtingą egzekvatūros procedūrą, kuri tiek ES piliečiams, tiek ir valstybių narių teisminėms institucijoms užima dideles laiko sąnaudas, darbo krūvį, taip pat brangiai kainuojančios. Atsižvelgiant į tai, kad egzekvatūra buvo kliūtis puoselėti laisvą teismo sprendimų judėjimą, gerinti tarpvalstybinį teisinį bendradarbiavimą ES, vienas iš ES politikos tikslų tapo pašalinti šią kliūtį, tai yra imtis teisinių priemonių, kurios garantuotų laisvą teismo sprendimų judėjimą ES. Siekiant įvertinti ar minėtas tikslas buvo pasiektas ir ar teismo sprendimai laisvai cirkuliuoja visoje ES po egzekvatūros atsisakymo, autorės nuomone, tikslinga aptarti, kokių priemonių buvo imtasi, tai yra kokie pakeitimai buvo padaryti teismų sprendimo judėjimo reglamentavimo srityje bei kokiais teisės aktais buvo bandoma supaprastinti esamą biurokратиšką egzekvatūros procedūrą bei nustatyti ar jos buvo veiksmingos, efektyvios ir pakankamos, o esamas reglamentavimas garantuoja laisvą teismo sprendimų judėjimą.

2.1. Egzekvatūros atsisakymo prielaidos

1968 m. rugsėjo 27 d. buvo priimta Briuselio konvencija (toliau – Konvencija) dėl jurisdikcijos ir sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo su pakeitimais, padarytais Konvencijomis dėl naujų valstybių narių prisijungimo prie minėtos Konvencijos, kuri iš pradžių pasirašyta tik tarp Europos Ekonominės Bendrijos (toliau – EEB/ Bendrija) narių. Briuselio konvencijos priėmimą paskatino laisvo teismo sprendimų judėjimo nebuvimas tarp EEB narių.⁴³ Bendrijos vienas kertinių tikslų buvo bendrosios rinkos sukūrimas, todėl siekiant įgyvendinti ir suformuoti tvarią vidaus rinką buvo itin svarbu skatinti, puoselėti ir plėtoti laisvą teismo sprendimų judėjimą, nes tai buvo priemonė, kuria siekiama supaprastinti teisinius formalumus tarp valstybių narių ir efektyvinti greitą teisingumo įvykdymą.

Vienas iš Konvencijos tikslų, kuris atsispindėjo jos nuostatose, buvo nustatyti bendras taisyklės teismo sprendimų priimtų vienoje valstybėje narėje pripažinimui ir vykdymui kitoje valstybėje narėje. Reikia pastebėti, jog tokių taisyklių suvienodinimas Europos mastu buvo visiškai naujas, nes iki tol tik užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo taisyklės buvo reglamentuotos pasauliniu mastu 1958 m. Niujorko konvencijoje. Taigi, Briuselio konvencija buvo jau pradėta siekti laisvo teismo sprendimų judėjimo tarp Bendrijos narių.

---

⁴³ Briuselio Konvencija ir jos įtaka tarptautinei privatinei teisei. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.straipsniai.lt/ru/Mysticism/page/6968>.

Atsižvelgiant į Briuselio konvencijos tikslus, bei nuostatas, darytina išvada, jog ši Konvencija yra atskaitos taškas, kuomet pradėta eiti link abipusio pripažinimo principo realizavimo ir laisvo teismo sprendimų judėjimo⁴⁴, siekiant supaprastinti tarpines procedūras. Atkreiptinas dėmesys, kad siekiant laisvo teismo sprendimų judėjimo įgyvendinimo Konvencijos pagalba buvo suvienodintos taisyklės dėl jurisdikcijos, kas įrodo, jog teismo jurisdikcijos nuostatų harmonizavimas Briuselio konvencijoje nebuvo savitiksliis.

Briuselio konvencijos taikymo sritis buvo civilinės ir komercinės bylos, tačiau netaikoma mokesčių, muitų bei administracinėms byloms. Konvencijos 1 straipsnyje numatyta, kad ji taip pat netaikoma ir fizinių asmenų veiksnumo ir statuso srityje, šeimos santykių bylose, testamentu ar paveldėjimo santykių, bankroto bylose, socialinės apsaugos klausimų bylose bei arbitražuose.

Konvencijos trečiajame skyriuje reglamentuotos teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo taisyklės. Konvencijos 25 straipsnyje yra apibrėžta „teismo sprendimo“ sąvoka kaip ji suprantam šios konvencijos kontekste. „Teismo sprendimas“ taikant Briuselio konvencijos nuostatas buvo suprantamas kaip bet koks valstybės narės teismo sprendimas, nepaisant to, kaip jis yra įvardijamas, įskaitant dekretą, įsakymą, nutartį ar teismo įsakymų, o taip pat ir teismo pareigūno nurodymą dėl sumokėtino žyminio mokesčio bei išlaidų, susijusių su bylos nagrinėjimu.⁴⁵ Pažymėtina, kad šis „teismo sprendimo“ apibrėžimas išliko ir 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamente Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, kitaip dar vadinamo „Briuselis I“. Pagal Briuselio konvencijos 3 skyriaus nuostatas egzistuoja dvi atskiros procedūros, tai yra teismo sprendimų pripažinimas ir leidimas vykdyti. Trečiojo skyriaus pirmame skirsnyje aptariamos teismo sprendimų pripažinimo taisyklės, o antrajame leidimo vykdyti išdavimo taisyklės. Konvencijos 26 straipsnio 1 dalis suponuoja, kad yra žengtas žingsnis abipusio pripažinimo principo užtikrinimui, nes minėtoje dalyje yra pasakyta, jog teismo sprendimas, kuris priimtas kitoje valstybėje narėje, turi būti pripažįstamas kitoje valstybėje narėje netaikant jokių specialių procedūrų. Teismo sprendimo pripažinimą reglamentuojančių nuostatų pagal Briuselio konvenciją įvertinimas leidžia daryti išvadą, jog

⁴⁴ LINTON, Merie. *Recognition and enforcement of foreign judgments under the Brussels I regulation and the regulation on a European enforcement order for uncontested claims*. Bucharest. 2013. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 2 d.]. Prieiga per internetą: http://www.era-comm.eu/Cross_border_civil_litigation/kiosk/PDF/113DT114_Linton.pdf.

⁴⁵ 1968 m. Brussels Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (consolidated version). OL, 1998 C 27, p. 1. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2010:0748:FIN>.

vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas kitoje valstybėje narėje bus pripažintas tik tuo atveju, jei bus atliktos procedūros tapačios kaip ir leidimo vykdyti teismo sprendimą procedūros atveju. Tuo tarpu atsižvelgiant į Konvencijos 3 skyriaus 2 skirsnio 31 straipsnyje numatytą taisyklę akivaizdu, jog valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas, kuris turi būti įvykdytas kitoje valstybėje narėje, bus įvykdytas tik tada, jei vykdančiojoje valstybėje bus išduotas leidimas. Taigi, pagal Briuselio konvencijos taisyklės vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas kitoje valstybėje narėje automatiškai neįsigalioja. Visų pirma, toks teismo sprendimas turi būti patvirtintas ir paskelbtas vykdytinu valstybės narės, kurioje reikia vykdyti sprendimą, teismui taikant specialią tarpinę egzekvatūros procedūrą.

Siekiant toliau gerinti ir eiti visiškai laisvo civilinėse ir komercinėse bylose teismo sprendimų judėjimo ES valstybių narių teritorijoje link 1968 m. Briuselio konvenciją pakeitė 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – Reglamentas arba „Briuselis I“). Reglamentu nustatytos vienodos jurisdikcijos kolizijas pašalinimo ir teismo sprendimų, susitarimų ir autentiškų dokumentų laisvą judėjimą ES palengvinančios taisyklės.⁴⁶ Kaip jau buvo minėta priimtas Reglamentas pakeitė 1968 m. Briuselio konvenciją išlaikydamas ganėtinai didelę apimtimi Konvencijos įtvirtintą teisės normų sistemą. Reglamente pakeitimai padaryti atsižvelgiant į Europos Teisingumo Teismo praktiką, ES vykstančias reformas bei Konvencijos pakeitimus, kurie būtini praktiškai siekiant laisvo teismo sprendimų judėjimo⁴⁷. Europos Teisingumo Teismas praktikoje ne kartą yra pažymėjęs, kad „remiantis Briuselio Konvencija kiek galima labiau turi būti užtikrintas laisvas užsienio teismų sprendimų judėjimas ir būtent šia prasme turi būti aiškinamos šios Konvencijos nuostatos.“⁴⁸. Reglamento priėmimas buvo tolimesnis kelias, pratęsiantis laisvo teismo sprendimų judėjimo, numatant paprastesnes procedūras, siekimą.

Analizuojant Briuselis I nuostatas, reglamentuojančias teismo sprendimų pripažinimą ir vykdymą, matyti, jog Reglamente galioja sprendimo pripažinimo prezumpcija, kitaip tariant

---

⁴⁶ 2009 m. balandžio 21 d. Europos Bendrijų Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl Tarybos reglamento (EB) nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo taikymo. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0174:FIN:LT:PDF>.

⁴⁷ GUMULIAUSKIENĖ, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://mms.mruni.eu/DownloadFile.aspx?FileID=202>.

⁴⁸ Europos Sąjungos Teisingumo teismas. 1988 m. vasario 4 d. sprendimas Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg C–145/86, EU:C:1988:61. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61986CJ0145>.

33 Reglamento straipsnyje suformuluota taisyklė, kuri egzistavo ir Briuselio konvencijoje, suponuoja valstybių narių pasitikėjimo viena kitos teisminėmis sistemomis puoselėjimą, įtvirtinant automatinio teismo sprendimo pripažinimo principą. Iš to seka, jog vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas kitose valstybėse narėse galioja teisės galia (*ex lege*). Kalbant apie teismo sprendimų pripažinimą ir vykdymą pagal Briuselio I nuostatas yra ir toliau preziumuojamos dvi viena nuo kitos savarankiškos procedūros, tai yra teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas⁴⁹. Akivaizdu, kad automatinio teismo sprendimo pripažinimo principo įtvirtinimas suponuoja skatinamą valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą teisminėmis sistemomis. To paties straipsnio 2 dalyje yra suformuluota taisyklė, jog pripažinimo procedūrai taikomos tokios pat taisyklės kaip ir leidimo vykdyti teismo sprendimą išdavimui. Toliau Reglamento 34 bei 35 straipsniai detaliam numato pagrindus, kuriems egzistuojant teismo sprendimas negalės būti pripažintas. Aptariant pripažinimo ir vykdymo sąlygas įtvirtintas Reglamente Briuselis I galima išskirti dvi sąlygų grupes: pozityvias, tai yra sąlygos, kurios turi egzistuoti tam, kad būtų pripažintas teismo sprendimas bei kartu patvirtintas jo vykdytinumas, antroji sąlygų grupė – negatyvios sąlygos, kurios negali būti nustatytos siekiant pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą⁵⁰. Kaip jau buvo minėta Reglamente detaliam išvardintas sprendimo nepripažinimo pagrindų sąrašas, todėl valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti ir vykdyti kitoje valstybėje priimtą teismo sprendimą, teismą, sprendžiantį sprendimo pripažinimo ir vykdytinumo klausimus, riboje Reglamente numatyti nepripažinimo pagrindai. Tokia situacija susiformuoja todėl, nes 36 straipsnyje yra įtvirtintas kitas valstybių narių pasitikėjimą skatinantis principas, jog valstybė, kurioje prašoma pripažinti užsienio teismo sprendimą ir jį įvykdyti, negali tikrinti tokio sprendimo turinio, sprendimą priėmusio teismo veiksmų, aiškinant ir taikant teisės aktus sprendžiant ginčą iš esmės.

Briuselio I 38 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta egzekvatūros procedūra, kas lemia, jog užsienio teismo sprendimas gali būti vykdomas kitoje nei sprendimo kilmės valstybė tik tuo atveju, kai valstybėje, kurioje prašoma pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą, toks sprendimas suinteresuotos šalies prašymu buvo paskelbtas vykdytinu toje valstybėje narėje.

Įvertinus Reglamente nustatytas taisykles, kurių pagalba siekiama įgyvendinti laisvo teismo sprendimų judėjimo tikslą, jų poveikį valstybėms narėms taip pat norint supaprastinti formalumus, su kuriais susiduriama norint vienoje valstybėje narėje priimtą teismo

---

⁴⁹ NEKROŠIUS, Vytautas. *Europos Sąjungos civilinio proceso teisė*. Pirma dalis. Vilnius: Justitia, 2009. p. 142.

⁵⁰ Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy. p. 570.

sprendimą įvykdyti kitoje, bei žengti link tvarios Europos teisingumo erdvės sukūrimo, manytina, jog Briuseliu I buvo sukurtos pamatinės, standartizuotos visoms valstybėms narėms privalomos taisyklės, kurios buvo dar vienas didelis žingsnis užsibrėžtų tikslų link, tačiau valstybėms narėms palikta dar didelė erdvė remtis nacionaline teise. Tinkamas vidaus rinkos veikimas ir Europos teisingumo erdvės kūrimas reikalauja ne formalaus tarpinių procedūrų, reikalaujančių didelių tarptautinio bylinėjimosi laiko sąnaudų bei išlaidų, supaprastinimo ir kliūčių siekiamiems tikslams pašalinimo, o realių priemonių įtvirtinimo, kurios užkirstų kelią bet kokiam teisiniam netikrumui susiformuoti.

Reglamente Briuselis I įtvirtinta egzekvatūros procedūra buvo viena iš pagrindinių kliūčių siekiant laisvo teismo sprendimų judėjimo, todėl dažnai buvo kritikuojama. Egzekvatūros taikymas siekiant pripažinti vykdytinais užsienio teismo sprendimus sukelia papildomas problemas, taip pat apsunkina operatyvų teismo sprendimų vykdymą kitoje valstybėje nei tas sprendimas buvo priimtas. Pagal Briuselio I teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūros reglamentavimą, prašymų pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimą kitoje nei sprendimo kilmės valstybėje bei paties sprendimo vykdymo tvarkos taisyklės nustato vykdančios valstybės nacionalinė teisė. Reglamente įtvirtintos taisyklės ir išimtys, kurioms egzistuojant yra numatyta galimybė nepripažinti ir atsisakyti vykdyti teismo sprendimą priimtą kitoje valstybėje narėje nei prašoma jį pripažinti ir įvykdyti, ETT išaiškinimu *Solo Kleinmotoren* byloje turi būti aiškinamos siaurai, nes jos yra Briuselio konvencijos tikslų įgyvendinimo kliūtys⁵¹. Byloje *Hoffmann* Teisingumo teismas nurodė, jog viešosios tvarkos išlyga galima remtis tik išskirtiniais atvejais⁵². Viešosios tvarkos sąvokos turinio aiškinimas priklauso valstybės, kurios prašoma pripažinti sprendimą, teismų kompetencijai, kas palieka pastarosioms plačias galimybes taikyti nacionalinę teisę, o dėl skirtingų įvairių valstybių teisinių sistemų kyla nemažai vietos valstybių narių savivalei.

Apibendrinant Reglamento Briuselis I indėlį Bendrijai siekiant prižiūrėti ir vystyti laisvės, saugumo ir teisingumo sritį, užtikrinti patikimą vidaus rinkos veikimą, nustatant priemones, susijusias su teisiniu bendradarbiavimu civilinėse bylose, manytina, kad egzekvatūros taikymas yra didelė kliūtis. Bendrijai iškėlus tikslą sukurti teisinę erdvę, kurioje

---

⁵¹ Europos Sąjungos Teisingumo teismas. 1994 m. birželio 2 d. sprendimas *Solo Kleinmotoren GmbH v Emilio Boch* C-414/92, EU:C:1994:221. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=98807&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&oc c=first&part=1&cid=208650>.

⁵² Europos Sąjungos Teisingumo teismas. 1988 m. vasario 4 d. sprendimas *Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg* C-145/86, EU:C:1988:61. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61986CJ0145>.

garantuojamas laisvas teismo sprendimo judėjimas, egzekvatūros atsisakymas buvo vienas iš būdų minėto tikslo link. Egzekvatūros procedūros atsisakymas ES civiliniame procese tapo vienu iš Bendrijos politinių tikslų, kuriam pasiekti buvo priimti nauji teisės aktai palengvinantys teismo sprendimų judėjimą visoje ES. Siekiant atskleisti, ar tarpinės procedūros panaikinimas buvo tinkama ir pakankamai veiksminga priemonė sukurti laisvo teismo sprendimų judėjimo mechanizmą, toliau darbe bus aptariami naujai priimti teisės aktai, kuriuose egzekvatūros procedūra buvo nebetaikoma.

2.2. Laisvo teismo sprendimų judėjimo ES civiliniame procese įgyvendinimas

Siekiant visapusiškai įvertinti egzekvatūros atsisakymą ES civiliniame procese, kaip priemonę užtikrinti laisvą teismo sprendimų judėjimą visoje ES teritorijoje, pirmiausia, pravartu aptarti šios biurokратиškos procedūros panaikinimo įtaką, veiksmingumą bei indėlį kuriant laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę šeimos teisės bylose. Šalia Briuselio I bis reglamento, apie kurį bus kalbama vėliau akivaizdžiai didelę praktinę reikšmę turi ir 2003 m. lapkričio 27 d. priimtas Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo (toliau - Briuselis II bis), panaikinant šioje srityje galiojusį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (toliau – Briuselis II)⁵³. Minėtas Reglamentas perėmė Briuselio II reglamento nuostatas, papildydamas jas naujomis, kurios susiję su kompetencija, sprendimų, nustatančių tėvų teisių vaiko atžvilgiu įgyvendinimo tvarką, visų pirma, sprendimų, priimtų dėl vaiko neteisėto laikymo pas vieną iš tėvų ir jo sugrąžinimo į jo nuolatinę gyvenamąją vietą, pripažinimu ir vykdymu. Būtent šis reglamentas vienareikšmiškai yra pirmasis teisės aktas, kuriame jau daliai teismo sprendimų vykdymui kitoje valstybėje narėje buvo atsisakyta taikyti egzekvatūros procedūrą ir teismo sprendimui priimtam kitoje valstybėje narėje vykdyti nereikalaujama, kad vykdančioji valstybė paskelbtų tą sprendimą vykdytinu⁵⁴. Taigi, reglamentas Briuselis II bis yra pirmasis žingsnis egzekvatūros panaikinimo link, todėl nuo jis yra ypač svarbus.

---

⁵³ 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinant Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000. OL, 2003 L 338, p. 1. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32003R2201>.

⁵⁴ STASZCZYK, Piotr. *The position of the debtor and the creditor under the Brussels I bis regulation*. Studia Prawno-Ekonomiczne, T. XCIV, 2015. PL ISSN 0081-6841 s. 109–121. p. 110. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 10 d.]. Prieiga per internetą: file:///C:/Users/User/Downloads/07_Staszczyk.pdf.

Reglamento Briuselis II bis 1 straipsnis reglamentuoja, kokioms byloms yra taikomas šis reglamentas. Minėto straipsnio 1 dalies a punkte numatyta, jog reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyriumi (separacija) ar santuokos pripažinimu negaliojančia, tuo tarpu b punktas numato bylų kategoriją tėvų pareigų skyrimo, naudojimosi, perdavimu, apribojimu ar atėmimo klausimams nagrinėti. To paties straipsnio 2 dalyje yra detaliau ir konkrečiau apibrėžta, su kokiais klausimais gali būti susiję 1 dalies b punkte išvardintos bylos.

Kalbant apie Briuselis II bis reglamente nustatytas taisykles dėl teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo akcentuotina, kad reglamentas numato dvi skirtingas vykdymo sistemas, o būtent vienos kategorijos bylų teismo sprendimai vykdomi taikant egzekvatūros procedūrą, o antroji sistema apima bylas, kurių vykdymui kitoje valstybėje narėje netaikoma egzekvatūra. Nagrinėjamos temos plotmėje aktualus yra reglamento Briuselis II bis trečio skyriaus 4 skirsnis, kuriame įtvirtintas egzekvatūros panaikinimas vaiko grobimo ir bendravimo teisių bylose. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog reglamente Briuselis II bis jau valstybėms narėms, priėmusioms teismo sprendimą yra perleidžiama to sprendimo minimalių standartų atitikties kontrolė. Kitaip tariant valstybė, kurioje buvo priimtas teismo sprendimas, prieš išduodama pažymą, reikalingą pateikti vykdančiajai valstybei, kad būtų vykdomas teismo sprendimas, turi patikrinti reglamentu nustatytus minimalius reikalavimus keliamus teismo sprendimui, kurį bus prašoma vykdyti kitoje valstybėje narėje. Tarpinių procedūrų atsisakymą bei teismo sprendimų tiesioginio pripažinimo ir vykdymo taisyklių įtvirtinimą vaiko grobimo bylose paskatino tai, jog kilmės teismui priėmus sprendimą, kuriuo reikalaujama grąžinti vaiką, svarbu užtikrinti, kad šis sprendimas būtų greitai įvykdytas kitoje valstybėje narėje, jei yra pateikiamas kilmės valstybės išduotas pažymėjimas. Šių taisyklių nustatymas lėmė dvejopo pobūdžio pasekmes, pirma, nebetaikoma egzekvatūros procedūra, antra, nenumatoma galimybė prieštarauti teismo sprendimo pripažinimui.⁵⁵ Kaip jau buvo minėta anksčiau, pagal aptariamo reglamento nuostatas teismo sprendimas patvirtinamas pažymėjimu, jei jis atitinka reglamente nustatytus minimalius standartus. Būtent šioje stadijoje kilmės valstybės teismui yra pavesta teismo sprendimo kontrolės atitikties funkcija prieš patvirtinant teismo sprendimą pažymėjimu, kurio pagrindu šalis gali kreiptis į vykdančiąją valstybę, jog būtų pradėtos vykdymo procedūros. Atkreiptinas dėmesys

---

⁵⁵ BOGZA T. *et.al. In the name of mutual trust. A pleading for the abolition of the exequatur procedure in regulation (EC) No. 2201/2003 for judgments regarding parental responsibility*: Themis Competition. 2016. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: http://www.ejtn.eu/PageFiles/14775/Written%20paper_Romania%201.pdf.

ir į tai, jog pagal reglamento Briuselis II bis nuostatas, kuriomis yra panaikinama egzekvatūros procedūra, tai yra 41 ir 42 reglamento straipsniai kilmės valstybės teismui yra suteikiama teisė *ex officio* priimtą sprendimą, priimtą vaiko grobimo ir bendravimo teisių byloje, paskelbti vykdytinu nepaisant, kad minėtas sprendimas yra apskūstas apeliacine tvarka. Šios teisės įtvirtinimas reglamente sąlygoja, jog net jei kilmės valstybės vidaus teisė tokios galimybės nenumato, pažymėjimą išduodantis teismas gali tiesiogiai vadovautis reglamento Briuselis II bis nuostatomis. Minėtuose straipsniuose taip pat nenumatyta galimybė ginčyti teismo sprendimo pripažinimą, jei toks teismo sprendimas buvo patvirtintas pažymėjimu.⁵⁶ Toks reglamentavimas numatytas dėl to, nes greitas teismo sprendimo, kuriuo išspręstas klausimas vaiko grobimo byloje, įvykdymas ir vaiko grąžinimas į jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybę yra susijęs su išimtinai vaiko interesais, jo gerovės užtikrinimu, o nepagrįstas delsimas dėl formalių procedūrų gali negrįžtamai pakenkti vaikui taip pat jo santykiams su tėvais. Toks vykdančiosios valstybės galimybių atsisakyti pripažinti ir vykdyti kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą nesuteikimas grindžiamas tuo, jog reglamentas Briuselis II bis priimtas remiantis abipusio pasitikėjimo principu, o pamatinių teisių sferoje daroma prielaida, kad visi teismai suteikia lygiavertį ir veiksmingą teisinę apsaugą lygį.⁵⁷

Apibendrinant darytina išvada, jog egzekvatūros procedūra yra formalumas, kuris reikalauja per ne lyg didelių laiko sąnaudų ir piniginių kaštų, kas nėra suderinama su ES užsibrėžtu tikslu sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, pagrįstą abipusio pasitikėjimo tarp valstybių narių principu. Įvertinus ganėtinai skirtingas valstybių narių teisinės santvarkas, interesus, politinius tikslus minimalių standartų įtvirtinimas, atsisakant egzekvatūros ES civiliniame procese, tačiau paliekant dideles galimybes kiekvienai valstybei narei vadovautis ir taikyti vidaus teisę, preziumuojant tarptautinį pasitikėjimą, neužtikrina visiškai laisvo teismo sprendimų judėjimo ES teritorijoje.

ES erdvėje siekiant sukurti vienodus kokybės standartus civilinės teisenos srityje buvo patvirtinta Amsterdamo sutartis, kurios pagrindu ES institucijoms buvo suteikta tiesioginė kompetencija reguliuoti civilinio proceso klausimus, turint tikslą garantuoti laisvą teismo

---

⁵⁶ Lenaerts K. *The best interests of the child always come First: the Brussels II bis regulation and the European court of justice*. Jurisprudencija. 2013, 20(4). P. 1314.

⁵⁷ Lenaerts K. *The best interests of the child always come First: the Brussels II bis regulation and the European court of justice*. Jurisprudencija. 2013, 20(4). P. 1317.

sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose judėjimą valstybėse narėse⁵⁸. Egzekvatūros, kuri anksčiau buvo laikoma valstybių narių tarpusavio pasitikėjimo teisingumo vykdymo sistemomis pagrindu, panaikinimui buvo skiriamas didelis dėmesys, preziumuojant, jog visose valstybėse narėse veikiančios teisinės sistemos atitinka Europos standartus, dėl ko jos gali veiksmingai veikti⁵⁹. Atsižvelgiant į šias aplinkybes buvo priimti trys Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą, 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą), kurie buvo skirti ne tik užtikrinti, bet ir paspartinti kreditoriaus teisių pripažinimą ir vykdymą visoje ES teritorijoje, be kita ko, stiprinant tarptautinį valstybių narių pasitikėjimą ir praktiškai įgyvendinant teismo sprendimų abipusį pripažinimą⁶⁰. Manytina, jog minėtų reglamentų aptarimas padės atskleisti egzekvatūros, kuri minėtuose reglamentuose nebetaikoma, indėlį siekiant laisvo teismo sprendimų judėjimo. Pirmas 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos buvo priimtas reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (toliau – EVR).

Prieš pradėdant analizuoti Reglamento (EB) Nr. 805/2004 nuostatas bei siekiant įvertinti paties reglamento indėlį garantuojant laisvą teismo sprendimų judėjimą reikia pažymėti, jog pagal 2 reglamento straipsnį jis taikomas civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į teismo pobūdį. Reglamentas nereglamentuoja tarptautinės jurisdikcijos klausimų, kurie paliekami Briuselio I reglamento reglamentavimo dalykui⁶¹, bei pritartina teisinėje literatūroje išsakytai nuomonei, jog šio reglamento nuostatos yra taikomos toms pačioms bylų kategorijoms, kaip ir Briuselio I reglamentas⁶². Svarbu ir tai, jog Reglamentas

---

⁵⁸ NEKROŠIUS, Vytautas. Abipusis teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas: egzekvatūros panaikinimas (vykdomasis raštas). Iš *Teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose forumas: diskusijos su nacionaliniais parlamentais*. 2008 m. gruodžio 2 d. I sesija. Lengvesnė prieiga prie civilinės teisenos bendrosios pastabos. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/755/755382/755382lt.pdf.

⁵⁹ Rauscher T. *Der Europäische Vollstreckungstitel fuer unbestrittene Forderungen*; Muenchen, 2004. S. 7.

⁶⁰ Europos Komisija. *Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose Europos Sąjungoje*. Vadovas praktikuojantiems teisininkams. 2014. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 30 d.]. Prieiga per internetą: file:///C:/Users/User/Downloads/civil_justice_guide_EU_lt.pdf.

⁶¹ Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy. p. 624.

⁶² KROPHOLLER J. *Europäisches Zivilprozessrecht*. – Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wissenschaft GmbH, 2005. S. 571.

(EB) Nr. 805/2004 taip pat neturėtų būti laikomas *lex specialis* Briuselio I reglamento atžvilgiu, nes į šio reglamento taikymo sritį patenkančios bylos patenka taip pat ir į Briuselio I reglamento taikymo sritį.⁶³

Reglamentu (EB) Nr. 805/2004 sukuriama tokia sistema, kuomet vykdančiajai valstybei, nustatomi tik minimalūs reikalavimai, susiję su EVR vykdymu, tačiau neatliekant jokių procedūrų iki teismo sprendimų priimtų dėl neginčytinų reikalavimų bylose pripažinimo ir vykdymo. Šis mechanizmas palengvina teismo sprendimų judėjimą ES teritorijoje, nes nebereikia vykdančiosios valstybės teismams atlikti tarpinių procedūrų, kurių metu teismo sprendimas yra patikrinamas ar atitinka minimalius Reglamente nustatytus standartus, jog būtų pripažintas EVR.

Reglamente (EB) Nr. 805/2004 egzekvatūros procedūra jau nėra taikoma, o vietoj jos įtvirtintas „patvirtinamasis procesas“, tai reiškia, kad teismo sprendimas, kurį reikia vykdyti kitoje valstybėje narėje, kilmės valstybės teismo turi būti patikrintas dėl minimalių procesinių standartų susijusių su procesinių dokumentų pateikimu, pranešimo dėl procesinių pasekmių bei kitose srityse⁶⁴. Reglamento 5 straipsnyje, kuriuo įtvirtinamas egzekvatūros panaikinimas, numatyta taisyklė, kad kilmės valstybėje teismo sprendimas pripažintas EVR kitose valstybėse narėse pripažįstamas ir vykdomas neatliekant jokių papildomų procedūrų, kitaip tariant vykdančioji valstybė nereikalauja vykdytinumo patvirtinimo taip pat nenumato jokių galimybių nepritarti jo pripažinimui⁶⁵. Iš to seka viena iš Reglamentu (EB) Nr. 805/2004 numatytų naujovių, tai yra teismo sprendimą ar jis atitinka Reglamentu (EB) Nr. 805/2004 keliamus minimalius reikalavimus, jog toks sprendimas būtų pripažintas EVR tikrina sprendimą priėmusios valstybės teismas. Taigi, vykdančioji valstybė visiškai nedalyvauja EVR išdavimo procese, reglamento minimalių reikalavimų laikymosi kontrolė priklauso nuo kilmės valstybės narės vidaus teisės. Iš to seka, kad nagrinėjamu Reglamentu (EB) Nr. 805/2004 yra atsisakoma ir automatinio pripažinimo procedūros, kuris buvo įtvirtintas Briuselis I reglamente, o taip yra todėl, nes vykdančiajai valstybei teismo sprendimo, kurį kilmės valstybė pripažįsta EVR, pripažinimo procedūra nenumatyta. Teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūrą, atlieka kilmės valstybė pagal savo

⁶³ RAUSCHER T. Europaeisches Zivilprozessrecht. Kommentar; Band 2. Muenchen, 2006. S. 1453.

⁶⁴ HESS B., BITMANN D. Effektuirung des Exequaturverfahrens nach der Europaeischen Gerichtsstands- und Vollstreckungsverordnung; IPRax 2007 Heft 4. S. 279.

⁶⁵ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą. OL, 2004 L 143, p. 15. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32004R0805>.

nacionalinę teisę. Vykdančiojoje valstybėje bus pateikiamas tik paties EVR pažymėjimas, tokiu būdu nesuteikiant vykdančiajai valstybei galimybės patikrinti, ar užsienio teismo sprendimas neprieštarauja vykdančios valstybės *ordre public* (viešajai tvarkai). Tokios taisyklės įtvirtinimas rodo besąlygišką valstybių narių pasitikėjimą viena kitos teisminėmis sistemomis, tačiau būtent šiuo aspektu Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 ginčytinas bei kritikos sulaukia iki šiol.⁶⁶

Skolininko teisių tai yra būti informuotam apie su juo susijusius teisminius procesus, pareigą aktyviai dalyvauti teismo procese bei teisinius padarinius jam nevykdant tokios pareigos, apsaugą užtikrinti numatyta teismo sprendimą priimančiam teismui, kuris prieš išduodamas standartinės formos EVR pažymėjimą turi patikrinti ar buvo laikytas minimalių procesinių reikalavimų įtvirtintų Reglamente (EB) Nr. 805/2004. Nerimą tinkama kreditoriaus teisių apsauga kelia Reglamento (EB) Nr. 805/2004 19 straipsnio 1 dalyje numatyti minimalūs reikalavimai skirti peržiūrėti teismo sprendimą, o būtent „teismo sprendimas Europos vykdomuoju raštu gali būti patvirtinamas tik tuo atveju, jeigu pagal kilmės valstybės narės teisės aktus skolininkui suteikiama teisė prašyti teismo peržiūrėti sprendimą“. Remiantis minėta nuostata akivaizdu, jog valstybėms narėms nėra privaloma, o tik suteikiama galimybė teismo sprendimo peržiūrėjimui išimtiniais atvejais traktuoti Reglamente (EB) Nr. 805/2004 nurodytus minimalius reikalavimus. Darytina išvada, jog kreditorius dėl nuo jo nepriklausančių aplinkybių gali netekti galimybės pasinaudoti EVR procedūra vien dėl to, jog atsakovas buvo netinkamai informuotas apie jam pareikštus kreditorinius reikalavimus ir kilmės valstybės narės įstatymai nenumato teismo sprendimo peržiūrėjimo galimybių išimties tvarka⁶⁷. Tenka pripažinti, jog esamas reglamentavimas valstybėms narėms akivaizdžiai palieka didelę erdvę taikyti nacionalinę teisę, nes Reglamente (EB) Nr. 805/2004 įtvirtinami tik minimalūs reikalavimai pagrindžia reglamento ir 19 straipsnio 2 dalies nuostata. Tenka pripažinti, jog valstybėms narėms suteikiama galimybė nustatyti ir palankesnes nei numatyta reglamente sprendimo peržiūrėjimo galimybes.⁶⁸

---

⁶⁶ TABOROWSKIJ M. Der Europaeische Vollstreckungstitel fuer unbestrittene Forderungen - ein kurzer Ueberblick aus polnischer Sicht; IPRax 2007 Heft 3. S. 250.

⁶⁷ GUMULIAUSKIENĖ, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://mms.mruni.eu/DownloadFile.aspx?FileID=202>.

⁶⁸ NEKROŠIUS, Vytautas. Der Europäische Vollstreckungstitel (EVT) – Ziele und Umsetzungsschwierigkeiten. Iš *Šiuolaikinės civilinio proceso teisės paskirtis*. Tarptautinės mokslinės – praktinės konferencijos medžiaga. Vilnius: VĮ Registrų centro Teisinės informacijos departamentas, 2008. p. 264.

Galima būtų manyti, jog Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 įtvirtino itin supaprastintą mechanizmą, kurio pagrindu siekis laisvo teismo sprendimų judėjimo visoje ES teritorijoje turėjo būti įgyvendintas, tačiau reikėtų įvertinti ar esamas reglamentavimas buvo pakankamas šiam tikslui pasiekti ir efektyvus teisinei erdvei užtikrinti. Abejonių dėl Reglamentu (EB) Nr. 805/2004 įtvirtinto EVR išdavimo ir vykdymo procedūrų funkcionavimo be reikšmingų trūkumų kelia keli aspektai. Visų pirma, reikia pastebėti, jog kalbant apie reikalavimus, kurie numatyti kilmės valstybei teismo sprendimą pripažįstant EVR, pagal reglamentą yra keliami tik minimalūs reikalavimai, kitaip tariant valstybėms narėms nėra numatytos bendros taisyklės, kaip tie minimalūs reikalavimai turi būti įgyvendinti. Kiekviena valstybė narė įgyvendindama reglamente numatytus minimalius reikalavimus vadovaujasi savo nacionaline teise. Konstatuotina, kad nenumatant visoms valstybėms narėms vieningų procedūrinių vykdymo taisyklių, kyla grėsmė, jog dėl itin skirtingų valstybių narių vidaus teisinių sistemų bus ne vienodai laikomasi reglamentu nustatytų standartų. Manytina, kad per ne lyg didelė tarpė valstybėms narėms taikyti nacionalinę teisę ir per menkas privalomų procedūrų įgyvendinimo sureguliuojimas bei kontrolės užtikrinimas yra ydingas ir keliantis grėsmę reglamento siekiamiems tikslams. Pritartina profesoriaus V. Nekrošiaus nuomonei, jog reglamento gyvybingumas per daug priklauso nuo kiekvienos valstybės narės nacionalinės teisės.⁶⁹

Taigi, Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 neabejotinai buvo didelis šuolis, skatinant valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą ir bendradarbiavimą teisingumo vykdymo procese bei siekiant įgyvendinti laisvą teismo sprendimų judėjimą civilinėse ir komercinėse bylose, tačiau negalima nepastebėti, jog valstybėms narėms suteikta per didelė laisvė taikyti nacionalinę teisę, kelia ir pakankamai daug prielaidų „nesuvaldyti“ skirtingų valstybių narių vidaus teisės normų daromo poveikio, kuris neigiamai veikia tarpusavio pasitikėjimą teisminėmis sistemomis. Formalus tarpusavio pasitikėjimo puoselėjimas nepašalina kliūčių realiam ir sėkmingam teisminiam bendradarbiavimui. Būtent valstybių narių interesų skirtingumas dar ne visiškai pasitikėjimas kitomis valstybėmis narėmis teisės srityje stabdo faktinį laisvą teismo sprendimų judėjimą, nes daugelis neišvengiamų procedūrų priklauso nuo kokios nors vienos konkrečios valstybės valios.

---

⁶⁹ NEKROŠIUS, Vytautas. Abipusis teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas: egzekvatūros panaikinimas (vykdomasis raštas). Iš *Teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose forumas: diskusijos su nacionaliniais parlamentais*. 2008 m. gruodžio 2 d. I sesija. Lengvesnė prieiga prie civilinės teisenos bendrosios pastabos. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/755/755382/755382lt.pdf.

Bendrijai iškelus tikslą plėtoti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje užtikrinamas laisvas asmenų judėjimas, ir siekiant palaipsniui įgyvendinti jį neišvengiamai reikia priimti, *inter alia*, tarpvalstybinį poveikį turinčias priemones teismo bendradarbiavimo civilinėse bylose srityje, kurios užtikrintų tinkamą vidaus rinkos veikimą⁷⁰. 2004 m. lapkričio 5 d. Europos Vadovų Taryba priėmė Hagos programą, kuria yra skatinama aktyviais veiksmais imtis priemonių dėl Europos mokėjimo įsakymo. Reikia pažymėti, kad valstybių narių nacionalinės teisės aktai bei taikomos vidaus procedūros yra skirtingos, kas sukelia sunkumus siekiant išspręsti dažnus neginčytinų reikalavimų klausimus. Neretai pasitaiko, kad dėl didelių skirtingų valstybių narių teisinių priemonių skirtumų, daugelio priemonių apskritai neįmanoma taikyti bylose su tarptautiniu elementu.⁷¹

Bendrija toliau siekdama užsibrėžtų tikslų Europos teisinės erdvės sukūrimo srityje taip pat toliau įgyvendindama 2000 m. lapkričio 30 d. Tarybos patvirtintą Komisijos ir Tarybos bendrą programą dėl sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose abipusio pripažinimo principo įgyvendinimo priemonių⁷² 2002 m. gruodžio 20 d. Komisija patvirtina Žaliają knygą dėl Europos mokėjimo įsakymo procedūros ir priemonių, skirtų bylų dėl nedidelių sumų reikalavimų nagrinėjimui supaprastinti ir pagreitinti. 2006 m. gruodžio 30 d. Europos Parlamentas ir Taryba priima reglamentą (EB) Nr. 1896/2006 nustatantį Europos mokėjimo įsakymo procedūrą, kurio 1 straipsnyje numato tikslą supaprastinti, pagreitinti tarptautinio pobūdžio bylų dėl neginčytinų piniginių reikalavimų procesą taip pat sumažinti jo išlaidas, nustatant Europos mokėjimo įsakymo (toliau – EMĮ) procedūrą, bei sudaryti sąlygas EMĮ laisvam judėjimui valstybėse narėse nustatant minimalius reikalavimus, kurių laikantis vykdančiojoje valstybėje nebūtina iki pripažinimo ir vykdymo imtis jokių tarpinių procesinių veiksmų. Europos mokėjimo įsakymas yra supaprastinta procedūra, taikoma tarpvalstybiniams piniginiams reikalavimams, kurių atsakovas neginčia, ir grindžiama standartinėmis formomis.⁷³

---

⁷⁰ 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą. OL, 2006 L 399, p. 1. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A32006R1896>.

⁷¹ 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą. OL 2006 m. L 399. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A32006R1896>.

⁷² 2000 m. lapkričio 30 d. Komisijos ir Tarybos bendra programa dėl sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose abipusio pripažinimo principo įgyvendinimo priemonių. OL, 2001 C 12, p. 1.

⁷³ European justice “Order for payment” procedures. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. https://e-justice.europa.eu/content_order_for_payment_procedures-41-lt.do.

Minėtoje 2000 m. lapkričio 30 d. Tarybos patvirtintoje Komisijos ir Tarybos bendrojoje programoje taip pat nurodoma supaprastinti ir pagreitinti tarpvalstybinį bylinėjimąsi dėl nedidelių sumų. Šio tikslo toliau siekiama ir jau minėtoje Hagos programoje, kuria be kita ko, raginama imtis aktyvių veiksmų ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo bylose. 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamentas ir Taryba priima reglamentą (EB) Nr. 861/2007, nustatantį Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą. Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Taryba įsitikinusios, jog taikant Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo reglamentą turėtų būti lengviau pripažįstami ir vykdomi kitoje valstybėje pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą priimti teismo sprendimai.

Siekiant įvertinti EMĮ reglamento (EB) Nr. 1896/2006 bei Reglamento (EB) Nr. 861/2007 (toliau - Reglamentas (EB) Nr. 861/2007), nustatančio Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, indėlių bei efektyvumą didinant valstybių narių abipusį pasitikėjimą, o taip pat ir laisvą teismo įsakymų ir sprendimų judėjimą visoje ES teritorijoje pažymėtina, kad visos trys procedūros, t. y., EMĮ procedūra, Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo ir EVR procedūros turi panašumų nors turi ir ryškių skirtumų. Manytina, jog tikslinga aptarti EMĮ ir Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūras detaliau kartu pateikiant palyginimą su EVR procedūra. Visų pirma, EMĮ reglamentas pagal 2 straipsnio 1 dalį taikomas tarptautinio pobūdžio civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į teismo pobūdį. Minėta nuostata taip pat sutampa su Reglamento (EB) Nr. 861/2007 2 straipsnio nuostata, nurodant, jog šis reglamentas gali būti taikomas, kai ieškinio suma, neskaičiuojant palūkanų, išlaidų ir sąnaudų, neviršija 2 000 eurų. Tiek EMĮ reglamentas, tiek Reglamentas (EB) Nr. 861/2007 kaip ir EVR netaikomas mokesčių, muitų ar administraciniams byloms arba valstybės atsakomybei už veiksmus ir neveikimą vykdančioms valstybės įgaliojimus (*acta iure imperii*). Sąvoka „tarptautinis pobūdis“ yra apibrėžta EMĮ reglamento 3 straipsnyje analogiškai Reglamento (EB) Nr. 861/2007 3 straipsnyje. EMĮ reglamentas kaip ir anksčiau minėtas Reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, yra skirti gerinti skolų išieškojimą tarp ES valstybių narių taip pat kovoti su vėlavimais vykdančiais tarptautinius mokėjimus. Atkreiptinas dėmesys, jog EMĮ gali būti išduotas ir sutartyse su arbitražine išlyga, nes reglamente nėra pasakyta, kad arbitraže jis netaikomas⁷⁴. Šiuo aspektu EMĮ skiriasi nuo EVR ir nuo Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrų, nes

---

⁷⁴ VĖBRAITĖ V. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento (EB) Nr. 1896/2006, nustatančio Europos mokėjimo įsakymo procedūrą, taikymo ypatumai, *Teisė* (2010, T. 77), p. 52.

pastarųjų reglamentavimas aiškiai nurodo, jog arbitražuose nei EVR, nei Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros netaikomos. EMĮ reglamento analizė rodo, jog jis taikomas tik prievolėms kylančioms iš sutarties, taip susiaurinant kreditorių teises, nes vadovaujantis nacionaliniais įstatymais, teismo įsakymai gali būti išduodami ir nesutartinėms prievolėms⁷⁵. Toks reglamentavimas gana stipriai susiaurina EMĮ procedūros taikymo galimybes.

Kalbant apie jurisdikcijos klausimus aptartus EMĮ reglamente, pažymėtina, jog 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė, pagal kurią bylose, kuriose taikoma EMĮ procedūra, jurisdikcija nustatoma pagal Reglamentą Briuselis I. Šiuo klausimu EMĮ reglamentas panašūs į EVR reglamentą bei Reglamentą (EB) Nr. 861/2007⁷⁶. Analizuojant EMĮ reglamentą akcentuotina, jog 6 straipsnio 2 dalyje yra numatyta viena išimtis, o būtent, jei reikalavimas susijęs su vartojimo sutartimi ir atsakovas yra vartotojas, jurisdikcija nustatoma pagal atsakovo gyvenamąją vietą, vadovaujantis Reglamento Briuselis I 59 straipsniu.

Svarbu pastebėti, kad EVR tai yra teismo priimtas sprendimas civilinėje arba komercinėje byloje, kuris buvo paskelbtas vykdytinu kilmės valstybėje, ir atlikus EVR reglamente numatytas procedūras pripažintas Europos vykdomuoju raštu. Tuo tarpu EMĮ nėra teismo sprendimas, priimtas išnagrinėjus bylą, kitaip tariant EMĮ išduodamas kreditoriui, atlikusiam EMĮ reglamente numatytas procedūras, tai yra užpildžius būtinas formas, o teismui, kuris spręs ar gali būti išduotas EMĮ ar ne, patikrinus ar buvo laikytasi minimalių EMĮ reglamente nustatytų reikalavimų, kurie užtikrina ne tik kreditoriaus teises ir teisėtus interesus, bet ir skolininko. Pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą vykdytinu kilmės valstybėje yra paskelbiamas teismo sprendimas, priimtas išnagrinėjus bylą, laikantis Reglamente (EB) Nr. 861/2007 numatytų minimalių reikalavimų. Remiantis bet kuria iš aptariamų trijų procedūrų akcentuotina, jog vykdančioji valstybė kaip jau buvo minėta visiškai nedalyvauja EVR išdavimo procedūroje, lygiai taip pat ji nedalyvauja ir išduodant EMĮ bei priimant teismo sprendimą priimtą pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą. Nei viename aptariamame reglamente nėra numatyta vykdančiajai valstybei teisė jokiais aplinkybėmis peržiūrėti išduotą EVR, EMĮ ar sprendimą, priimtą pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą. Vykdančiosios valstybės narės teisė atsisakyti vykdyti kitoje valstybėje narėje išduotą EVR,

---

⁷⁵ *Ibid.* p. 52.

⁷⁶ European justice “Small claims” procedures. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: https://e-justice.europa.eu/content_small_claims-42-en.do.

EMĮ arba teismo sprendimą pagal Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą ar sustabdyti vykdymą taip pat labai ribotos, reglamentai numato išimtinis tik atvejus. Toks ribojimas skatina valstybių narių tarpusavio teisinių sistemų pasitikėjimą, tačiau taip pat reikia pastebėti, jog valstybėms narėms paliekama pakankama erdvė taikyti savo nacionalinę teisę tais atvejais ir tais klausimais, kurių reglamentai nenumato. Būtent skirtingų valstybių teisinių santvarkų ir vidaus teisės skirtumai kelia grėsmę, jog egzistuoja tam tikra valstybių narių savivalė tose procedūrose ir srityse, kuriose joms palikta teisė taikyti savo nacionalinę teisę. Pažymėtina, kad vykdymo procedūras pagal visus tris reglamentus reglamentuoja vykdančiosios valstybės *lex fori*.

Apibendrinant galima teigti, jog visi trys aukščiau minėti reglamentai, kuriuose egzekvatūros procedūra jau nebetaikoma, buvo didelis žingsnis laisvo teismo sprendimų judėjimo ES teritorijoje, abipusio pripažinimo principo realizavimo link, tačiau ne paskutinis siekiant galutinai išplėsti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę ES, kurioje būtų garantuotas laisvas teismo sprendimų judėjimas. Vien egzekvatūros atsisakymas nėra pakankama priemonė siekiamų tikslų faktiniam įgyvendinimui, nes valstybių narių teisinių priemonių, skirtų savarankiškai įgyvendinti Bendrijos įtvirtintas naujas standartizuotas taisykles, spektras platus, sudarantis galimybes jomis naudotis, kas mažina laisvą teismo sprendimų judėjimą ES teritorijoje.

Kaip ne kartą jau buvo minėta Europos Sąjunga užsibrėžė tikslą puoselėti ir plėtoti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, *inter alia*, palengvinant prieigą prie teisingumo, ypač per abipusio pripažinimo teisminių ir neteisminių sprendimų civilinėse bylose principą. Siekiant palaipsniui kurti tokią erdvę, Sąjunga turi patvirtinti priemones, susijusias su teisminiu bendradarbiavimu civilinėse bylose, turinčiose tarpvalstybinės reikšmės, ypač kai jos būtinos tinkamam veikimui vidaus rinkoje⁷⁷.

Po Briuselis I reglamento įsiteisėjimo praėjus septyneriems metams 2009 m. balandžio 21 d. Europos Bendrijų komisija Europos Parlamentui Tarybai bei Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui pateikė ataskaitą dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo taikymo⁷⁸.

---

⁷⁷ NICOLLETA, A., et al. *Practical exercises in implementing the judicial cooperation instruments in civil and commercial matters*: Handbook. 2014. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2015/01/Handbook-Cooperare-judiciara-in-materie-civila-si-comerciala_JCIV-3381.pdf.

⁷⁸ 2009 m. balandžio 21 d. Europos Bendrijų Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl Tarybos reglamento (EB) nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo taikymo. COM(2009) 174. [interaktyvus;

Ataskaita paskelbta kartu su žaliaja knyga, kur buvo pateikti pasiūlymai dėl galimos tolesnės veiklos, vykdytinos atsižvelgiant į ataskaitoje iškeltus klausimus. Ataskaitoje Komisija Briuselis I reglamentą bendrąją prasme įvertino itin teigiamai, teigdama, jog reglamento dėka palengvėjo tarpvalstybinis bylinėjimasis, o tai buvo pasiekta sukuriant sistemą, kuria buvo skatinamas ir didinamas tarpvalstybinis bendradarbiavimas ir pasitikėjimas, įgyvendinant teismo sprendimų judėjimą. Nors pats reglamentas apskritai buvo įvertintas palankiai, tačiau buvo išreikšta pozicija, jog yra ką tobulinti. Vienas pagrindinių Briuselis I reglamento peržiūros tikslų buvo ne kas kita kaip egzekvatūros panaikinimas bylose, kurios patenka į reglamento Briuselis I taikymo sritį. Per visą laiką, kiek buvo taikomas Briuselis I reglamentas, atlikti tyrimai parodė, jog egzekvatūros procedūros taikymas yra reali kliūtis skatinant tarpvalstybinį bendradarbiavimą, įgyvendinant abipusio pripažinimo principą, o taip pat neleidžia teismo sprendimams laisvai judėti ES kaip to siekiama. 2009 m. gruodžio 10-11 d. vykusiam Europos Vadovų ir Tarybos posėdyje buvo priimta nauja daugiametė programa, pavadinta „Stokholmo programa“⁷⁹. Šioje programoje buvo išsakyta pozicija, jog turi būti tęsiamas tarpinių procedūrų, vykdančių teismo sprendimus, panaikinimo procesas. Atsižvelgus į minėtoje ataskaitoje bei Stokholmo programoje pateiktus pastebėjimus, padarytas išvadas bei užsibrėžtus tikslus Europos Komisija 2010 m. gruodžio 14 d. priėmė reglamento pasiūlymą dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (Nauja redakcija),⁸⁰ tačiau ne visi pasiūlymai vėliau buvo patvirtinti.

2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė reglamentą (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (kitai vadinama reglamento Briuselis I nauja redakcija arba Briuselis I bis), kuriuo buvo pakeistas 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo⁸¹.

žiūrėta 2016 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0174:FIN:LT:PDF>.

⁷⁹ 2010 m. gegužės 4 d. Europos Vadovų Taryba Stokholmo programa – atvira ir saugi Europa piliečių labai ir saugumui. OL, 2010 C 115, p. 1. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 8 d.]. Prieiga per internetą: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52010XG0504\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52010XG0504(01)).

⁸⁰ 2010 m. gruodžio 14 d. Europos komisija. *Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0748_/com_com\(2010\)0748_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0748_/com_com(2010)0748_lt.pdf).

⁸¹ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2015 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija). OL, 2012 L 351, p. 1. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:32012R1215>.

Nagrinėjamos temos kontekste didžiausias pasiekimas tas, jog reglamentu Briuselis I bis yra atsisakyta egzekvatūros procedūros taikymo, tai yra siekiant vienoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą įvykdyti kitoje valstybėje narėje, vykdančiojoje valstybėje nėra taikomos jokios tarpinės procedūros iki sprendimo vykdymo, kitaip tariant vykdančioji valstybė nereikalauja sprendimo paskelbimo vykdytinu tam, jog jis galėtų būti įvykdytas prašomoje valstybėje. Pagal Briuselis I reglamentą vykdančiosios valstybės vykdymo veiksmų pagrindas buvo ne kitoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas, o vykdančiosios valstybės teismo priimta nutartis leisti vykdyti kilmės valstybėje priimtą teismo sprendimą⁸². Reglamente Briuselis I bis išlaikoma abipusio pripažinimo principo koncepcija taip pat nebetaikant egzekvatūros siekiama įgyvendinti laisvą teismo sprendimų judėjimą ES teritorijoje.

Vertinant egzekvatūros panaikinimą laisvo teismo sprendimų judėjimo plotmėje pagal Briuselis I bis reglamento nuostatas pažymėtina, jog atsisakius tarpinių ilgai trunkančių ir brangiai kainuojančių formalių procedūrų, skirtų įvykdyti kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą pagal Briuselis I bis reglamento nuostatas, suteikiama vykdančiajai valstybei galimybė atsisakyti pripažinti arba vykdyti teismo sprendimą, esant reglamente numatytiems pagrindams, kurių sąrašas yra baigtinis. Teismo sprendimo atsisakymo pripažinti ir vykdyti pagrindai yra tapatūs. Lyginant su ankstesniu Briuselis I reglamente įtvirtintais atsisakymo pagrindais pažymėtina, jog naujosios redakcijos reglamente Briuselis I bis yra išplėstas atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą pagrindų sąrašas, nes jame numatytas naujas pagrindas susijęs su jurisdikcijos taisyklių pažeidimu bylose, kur ginčas kilęs dėl individualių darbo sutarčių. Kitas skirtumas tas, kad numatyta galimybė atsisakyti pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą, kuriame yra padaryta jurisdikcijos taisyklių pažeidimų bylose, susijusiose su individualiomis darbo sutartimis, vartotojų teisių apsauga, draudimu ir kai atsakovas šiose bylose yra silpnesnioji teisinių santykių šalis. Kalbant apie atsisakymo pripažinti ir vykdyti teismo sprendimą pagrindus atkreiptinas dėmesys, kad kaip vienas iš pagrindų yra išlikęs teismo sprendimo, kurį prašoma pripažinti ir arba įvykdyti prieštaravimas vykdančiosios arba pripažįstančios valstybės *ordre public*. Įvertinus šio pagrindo panaudojimo galimybes pritariama profesoriaus V. Nekrošiaus nuomonei, jog „Nesibaigiančios diskusijos dėl *ordre public* kontrolės atsisakymo aiškiai rodo, kad bet kokia

---

⁸² PARHAJEV D., KISIELIAUSKAITĖ A., BAJORAITĖ L. Esminiai reglamento Briuselis I pakeitimai ir arbitražo ateitis jo taikymo kontekste. Teisės aktualijos. *Teisė*, 2016 t. 98. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/view/9976/7984>.

visiško pasitikėjimo valstybių narių teisingumo sistemomis deklaracija yra daugiau viešųjų ryšių triukas, o ne realus pareiškimas.”⁸³. Reikia paminėti, kad Briuselis I bis išlaiko dar reglamente Briuselis I įtvirtintą vykdančiajai valstybei draudimą, bet kokiais pagrindais peržiūrėti iš esmės kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą. Automatinio pripažinimo principas pasireiškė tuo, jog panaikinta sprendimo perkėlimo funkcija, tačiau išliko teisė patikrinti ar nėra pagrindų atsisakyti vykdyti teismo sprendimą esant suinteresuotos šalies prašymui, tai yra teismas *ex officio* netikrina ar yra pagrindai atsisakyti pripažinti ar vykdyti teismo sprendimą, tikrinimo procedūra prasideda tik esant suinteresuotos šalies prašymui. Iš to seka, kad pagal Briuselis I bis reglamento nuostatas vykdymo veiksmų pagrindas yra kitoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas, o ne vykdančiojoje valstybėje priimta teismo nutartis paskelbti teismo sprendimą vykdytinu, tai yra priešingai nei kad buvo Briuselis I reglamente.

Briuselis I bis reglamentas užtikrina ir atsakovo teisių apsaugą ta prasme, jog prieš pradėdant vykdymo procedūras atsakovui yra įteikiama teismo sprendimo priėmimo valstybės išduota pažyma taip pat teismo sprendimas, jei jis nebuvo įteiktas. Svarbu atkreipti dėmesį, kad čia įžvelgiama tam tikrų ir netobulumų bei galimybė vykdančiajai valstybei taikyti savo vidaus teisę, nes naujajame reglamente nėra nurodytas per kokį laiką tarpą skolininkui turi būti įteiktą minėta pažyma, kitaip tariant nėra numatyta ir įtvirtinta jokių terminų. Reglamento Briuselis I bis preambulės 32 punkte dėl aptariamo klausimo nurodyta tiek, jog skolininkas turi būti informuotas per „pagrįstą laiką“. Akivaizdu, kad nėra autonominio „pagrįsto laiko“ aiškinimo, todėl sąvoka aiškinama pagal kiekvienos valstybės narės nacionalinę teisę⁸⁴. Tokiu būdu atsakovui suteikiama galimybė susipažinti ir būti informuotam, jog jo atžvilgiu vykdančioji valstybė imsis priemonių tam, kad būtų įvykdytas kitoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas. Iš to seka, jog atsakovui gavus informaciją, kad jo atžvilgiu bus taikomos atitinkamos priemonės, skirtos įvykdyti teisingumą, pastarasis turi galimybę pateikti prašymą, jog vykdančioji valstybė reglamento Briuselis I bis 45 straipsnyje numatytais pagrindais nepripažintų ir/arba atsisakytų vykdyti kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą. Taigi, reglamentu Briuselis I bis yra

---

⁸³ NEKROŠIUS, Vytautas. Abipusis teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas: egzekvatūros panaikinimas (vykdomas raštas). Iš *Teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose forumas: diskusijos su nacionaliniais parlamentais*. 2008 m. gruodžio 2 d. I sesija. Lengvesnė prieiga prie civilinės teisenos bendrosios pastabos. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/755/755382/755382lt.pdf.

⁸⁴ KRAMER, X. E. Cross-border Enforcement in the EU mutual trust versus fair trial? *International Journal of Procedural Law*. p. 357–358.

numatytos ir atsakovo teisės ir interesus ginančios taisyklės. Naujuoju reglamentu aktualūs yra klausimai susiję su kreditoriaus ir skolininko interesų pusiausvyros klausimais. Nereikalavimas pripažinti teismo sprendimą vykdytinu teoriškai padeda taupyti kreditoriaus laiką ir lėšas⁸⁵. Tenka pastebėti, jog skolininkui tai nėra naudinga, nes siekdamas užginčyti priimto teismo sprendimo vykdymą pastarasis turės inicijuoti naują procesą ir prašyti, kad būtų atsisakyta vykdyti teismo sprendimą.

Įvertinus tai, jog valstybių narių teisinės priemonės, kurių imamasi teismo sprendimams vykdyti, yra skirtingos, jų panaudojimas tikslai ir siekiai taip pat skiriasi, be kita ko, atkreipiant dėmesį, jog kitoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas yra vykdomas pagal valstybės, kurioje vykdomas teismo sprendimas teisę, manytina svarbu atkreipti dėmesį, į Briuselis I bis reglamento 54 straipsnio nuostatą. Minėtame straipsnyje numatyta, jog esant situacijai, kai teismo sprendime numatyta priemonė arba įsakymas, kuris pagal vykdančiosios valstybės teisę, nėra žinomas, tai tokia priemonė arba įsakymas, kiek tai įmanoma, prilyginami tos valstybės narės teisėje žinomai priemonei arba įsakymui, turinčiam lygiavertį poveikį ir kuriuo siekiama panašių tikslų bei interesų. Bet kokių atveju, vykdančioji valstybė teismo sprendimo vykdymo procese turi garantuoti, jog tos priemonės, kuriomis ji naudosis, negali sukelti kitokių pasekmių nei, kurios numatytos kilmės valstybėje, kitaip tariant pasirinktų priemonių, jų masto ir intensyvumo sukeltamos pasekmės, negali viršyti ar sukelti kitokių padarinių nei kad sprendimą priėmusioje valstybėje. Teisinėje jurisprudencijoje pastebėta, jog minimo straipsnio kontekste įtvirtinta taisyklė vykdančiojoje valstybėje „kiek įmanoma prilyginti“ žinomas priemones gali būti nesėkminga, nes teisinėje sistemoje nežinant sprendime numatytų priemonių gali kilti keblumų parenkant atitinkamas, panašias bei tapačias pasekmes sukeliančias priemones⁸⁶. Kitiškai į šią nuostatą žiūrima ir kitų autorių atsižvelgiant į tai, jog pagal aptariamą Reglamentą vykdomi ne tik pinigines prievoles sukeltantys sprendimai, be kita ko, teismas nedalyvauja parenkant panašią priemonę ar įsakymą, bei kompetentingos institucijos kvalifikaciją ir kompetenciją priimti tokius sprendimus, daugiau nei akivaizdu, kad šio straipsnio įgyvendinimas sukels nemažai

---

⁸⁵ CUNIBERTI, G. Some Remarks on the Efficiency of Exequatur. University of Luxembourg Law Working 2012. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/228209446_Some_Remarks_on_the_Efficiency_of_Exequatur.

⁸⁶ NICOLLETA, A., et al. *Practical exercises in implementing the judicial cooperation instruments in civil and commercial matters*: Handbook. 2014. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2015/01/Handbook-Cooperare-judiciara-in-materie-civila-si-comerciala_JCIV-3381.pdf.

sunkumų⁸⁷. Generalinės advokatės Eleanor Sharpston išvadoje atsižvelgiant į išsakyta Bianca Purrucker prieš Guillermo Vallés Pérez byloje⁸⁸ pažymėta, jog naujasis Briuselis I reglamentas, kitaip nei Briuselio konvencija ir Reglamentas Nr. 44/2001, būtent paremtas teismų tarpusavio bendravimu, kuriam prireikus padeda centrinės atitinkamų valstybių narių valdžios institucijos. Pagal reglamentui būdingą savitarpio bendradarbiavimo dvasią toks bendravimas apima visus dalykus, kurie gali palengvinti arba pagreitinti su teismo sprendimų pripažinimu ir vykdymu susijusius procesus.

Lyginant Briuselis I bis reglamentą su Briuselis I, kiek tai susiję su teismo sprendimų pripažinimu ir vykdymu, reikia pastebėti, jog naujos redakcijos reglamente teismo sprendimą gali būti atsisakyta pripažinti ir vykdyti reglamente numatytais pagrindais, tik tuo atveju, jei atsakovas pateikia tokį prašymą, tuo tarpu pagal senąjį Briuselis I reglamentą kreditorius, kurio naudai priimtas teismo sprendimas, turėdavo pateikti teismui prašymą pripažinti ir paskelbti vykdytinu kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą. Pagal Briuselis I bis reglamentą teismo sprendimo kilmės valstybė narė paskelbia vykdytinu teismo sprendimą, išduodama atitinkamos formos pažymėjimą, kurio pagrindu vykdančiojoje valstybėje bus vykdomas teismo sprendimas. Kalbant apie kilmės valstybės narės išduodamas pažymas pastebima, jog Briuselis I bis reglamente numatytos formos pažyma yra tikslesnė, joje pateikiama daugiau duomenų, kas sudaro palankesnes sąlygas kuo tinkamiau įvykdyti kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą. Briuselis I bis reglamentu buvo išskelti ambicingi ir dideli tikslai siekiant laisvo teismo sprendimų judėjimo, tačiau svarbu įvertinti ar esamas teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo kitoje valstybėje narėje mechanizmas realiai padėjo pasiekti visus tikslus panaikinus egzekvatūros procedūrą. Abejonių dėl iškeltų siekių realaus veikimo kelia tai, jog vis dėl to reglamentu Briuselis I bis yra išlikusi galimybė atsakovui inicijuoti kilmės valstybėje priimto teismo sprendimo atsisakymo pripažinti ir arba vykdyti teismo sprendimą procedūrą. Atsakovui pateikus vykdančiajai valstybei prašymą atsisakyti pripažinti ir ar vykdyti kitoje valstybėje priimtą teismo sprendimą, vykdančioji valstybė pradeda tokio prašymo nagrinėjimą, kas reiškia, jog imasi tikrinti ar nėra reglamente numatytų pagrindų atsisakyti pripažinti ir arba vykdyti teismo sprendimą. Būtent šios procedūros pradėjimas ir vykdymas gali sąlygoti, jog vykdymo procesas užsitęs, tokiu būdu

⁸⁷ DICKINSON, A. Free Movement of Judgments in the EU: Knock Down the Walls but Mind the Ceiling, publikuota E. Lein (red.), The Brussels I Review Uncovered, 2012, BIICL. p. 158.

⁸⁸ 2010 m. gegužės 20 d. Generalinės advokatės E. Sharpston išvada, C-256/09, EU:C:2010:296. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=82510&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=620365>.

kyla reali grėsmė įžvelgti proceso vilkinimo galimybes. Reglamento Briuselis I bis 47 straipsnio 2 dalyje pasakyta, jog atsisakymo vykdyti teismo sprendimą procedūrai, kiek jos nereglamentuoja šis reglamentas, taikoma valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisė. Vėlgi, čia atsiranda vykdančiosios valstybės teisė taikyti vidaus teisę, dėl ko procesas gali pasunkėti, užtrukti ilgesnį laiko tarpą, o priimtas teismo sprendimas tuo metu nebus vykdomas. Dar labai svarbu atkreipti dėmesį, kad vien formalus egzekvatūros panaikinimas dar nereiškia, jog bus įgyvendinti numatyti tikslai. Abejonių dėl efektyvaus ir laisvo teismo sprendimų judėjimo po egzekvatūros panaikinimo kelia tai, kad reglamento Briuselis I bis 48 straipsnyje numatyta bendra taisyklė, jog teismas nedelsiant priima sprendimą dėl prašymo atsisakyti vykdyti teismo sprendimą. Iš minėtos nuostatos akivaizdu, jog reglamentas nepateikia sąvokos „nedelsiant“ aiškinimo, tai yra nenumato konkrečių terminų, per kuriuos turi būti išnagrinėtas prašymas atsisakyti vykdyti teismo sprendimą. Taigi, čia vykdančioji valstybė vadovaujasi nacionaline teise, kuri kiekvienoje valstybėje yra skirtinga ir tai yra dar viena galimybė, kuomet laisvas teismo sprendimų judėjimas gali realiai nesuveikti, nes per ne lyg priklausomas nuo valstybių narių vidaus teisės.

Taigi, akivaizdu, jog naujuoju Briuselis I reglamentu yra skatinamas tarpvalstybinis bendradarbiavimas, atsisakyta dalies formalių procedūrų, kas yra žingsnis siekiamų tikslų įgyvendinimo, tačiau reikia nepamiršti, kad realus ir faktiškai laisvas teismo sprendimų judėjimas kol kas labiau priklausomas nuo pačių valstybių noro ir siekio paspartinti teismo sprendimų vykdymą. Reikia pripažinti, jog skirtingų valstybių vidaus teisė, kuria vykdančioji valstybė remiasi vykdydama kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą, daro neigiamą įtaką laisvam teismo sprendimų judėjimui ES, tokiu būdu keldama kliūtis visapusiškai realizuoti ir įgyvendinti tikslus bei lūkesčius, kurie buvo išskelti egzekvatūros panaikinimu. Esamas Briuselis I bis reglamentavimas dar palieka galimybę įsivelti į formalias papildomas procedūras, kurių siekiama išvengti atsisakius egzekvatūros tuo atveju, kai atsakovas pasinaudoja jam reglamente numatyta teise pateikti teismui prašymą atsisakyti pripažinti ir arba vykdyti kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą.

3. Egzekvatūros atsisakymo tendencijos

Egzekvatūros panaikinimas buvo rimtas ir svarus žingsnis laisvo teismo sprendimų judėjimo garanto link. Tarpinių, formalių procedūrų atsisakymas buvo viena iš priemonių, kuria siekiama sukurti tvarią, efektyviai ir veiksmingai veikiančią laisvą vidaus rinką, užtikrinti valstybių narių tarpvalstybinį bendradarbiavimą, tarpusavio pasitikėjimą, bei garantuoti laisvės saugumo ir teisingumo erdvės puoselėjimą. Greitas ir efektyvus teisminis procesas, priimtų teismo sprendimų, kuriais vykdomas teisingumas, realizavimas ir teisinių padarinių atsiradimas yra kreditoriaus teisių ir teisėtų interesų apsaugos bei teisinio tikrumo garantas.

Nagrinėjamos temos kontekste siekiant visapusiškai įvertinti egzekvatūros panaikinimo indėlį siekiant laisvo teismo sprendimų judėjimo visoje ES teritorijoje taip pat skatinant abipusio pasitikėjimo principo laikymąsi aktualu apžvelgti ir įvertinti egzekvatūros kaip proceso atsisakymo tendencijas. Atsižvelgiant į tai, jog dabartinis teisinis reglamentavimas dar numato atvejų, kuomet priimtus teismo sprendimus norint įvykdyti kitoje valstybėje narėje yra taikomos tarpinės teismo sprendimo pripažinimo ir paskelbimo vykdytinu procedūros, taip pat pastebint, jog egzekvatūros atsisakymas, kiek jis yra išplitęs, vertinamas palankiai, tačiau su tam tikrais trūkumais, sudaro prielaidas manyti, kad ties dabartiniu modeliu nebus apsistota. Tarpinių procedūrų, vykdančių teismo sprendimus, atsisakymo mechanizmas, koks yra įtvirtintas šiais dienais nėra galutinis, nes ne visiškai yra pasiekti ir realiai įgyvendinti iškelti ambicingi tikslai. Siekiant toliau tobulinti ir užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą reikės įdėti pastangų ir imtis priemonių, kad teisingumo vykdymas bei teismų sprendimų judėjimas taptų dar labiau efektyvus ne tik teoriniu lygmeniu bei didelių idėjų aspektu, tačiau ir realiu rezultatu praktikoje.

Antroje dalyje pateiktas teismo sprendimų vykdymo esamas reglamentavimas jau atsisakius egzekvatūros procedūrų išryškino ne tik privalumus ir teigiamus aspektus, tačiau analizė parodė, kad yra ir netobulumų. Praktikoje taikant priimtus teisės aktus išryškėja tam tikros teisinės spragos, kurios sukelia nemažai kliūčių ir diskusijų tarp skirtingų valstybių. ES institucijų suinteresuotumas imtis visų įmanomų priemonių pašalinti bet kokias kliūtis, trikdančias bei darančias neigiamą įtaką laisvam teismo sprendimų judėjimui, lemia tai, kad nuolat stebi, vertina, analizuoja ir imasi veiksmų padedančių kurti laisvės saugumo ir teisingumo erdvę, tarnaujančią valstybėms narėms.

Europos Komisijos pastangos, kiek įmanoma palengvinti teisingumo įvykdymą, formalių procedūrų panaikinimą, kuriant Europos teisminį tinklą civilinėse ir komercinėse bylose, aiškiai matomos 2016 m. birželio 30 d. pasiūlyme Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis bei tarptautiniu vaikų grobimu, pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija)⁸⁹. Kadangi, egzekvatūra vis dar egzistuoja tam tikrų kategorijų šeimos teisės bylose priimtiems teismo sprendimams vykdymui pagal Reglamento Briuselis II bis nuostatas, minėtame pasiūlyme yra išdėstyta, jog egzekvatūros jau atsisakyta daugelyje įvairių sričių, įskaitant šeimos teisės klausimus (teisę bendrauti, tam tikras nutartis dėl grąžinimo, išlaikymo prievoles). Atsižvelgiant į tai pasiūlymu ketinama padaryti esminę pataisą – panaikinti egzekvatūros procedūrą visiems sprendimams, patenkantiems į naujosios redakcijos Briuselis II bis reglamento taikymo sritį. Pagal Europos Komisijos pasiūlyme išsakytą nuomonę egzekvatūros panaikinimas bus susiejamas su procedūrinėmis garantijomis, kurios užtikrins, kad būtų deramai apsaugotos atsakovo teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, įtvirtintos ES pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu. Be kita ko, prieita nuomonės, kad egzekvatūros panaikinimas leistų tarptautiniame bylinėjimesi dalyvaujantiems Europos piliečiams sutaupyti didelę dalį išlaidų, kurias dabar tenka skirti šiai procedūrai (vidutiniškai 2 200 EUR už prašymo tvarkymą), ir išvengti laukimo, kuris kartais trunka kelis mėnesius.

Reikia pastebėti, jog reglamentuose numatyti tik minimalūs standartai ir taisyklės bendros visoms valstybėms narėms, kurios nustato fundamentalias taisykles, kaip turi būti vykdomi teismo sprendimai priimti kitoje valstybėje narėje, kokie reikalavimai ir procedūros keliamos. Antrojoje darbo dalyje buvo aptarta, jog per ne lyg plačios galimybės valstybėms narėms taikyti savo nacionalinius teisės aktus daro neigiamą įtaką laisvam teismo sprendimų judėjimui ES. Praktikoje išryškėja kliūtys ir sunkumai būtent dėl skirtingų valstybių narių teisinių sistemų, teisinių priemonių bei skirtingų interesų. Kalbant apie šiuo metu galiojantį teismo sprendimų vykdymo mechanizmą įtvirtintą Briuselis II bis reglamente Europos Komisija, parengusi pasiūlymą dėl reglamento Briuselis II bis naujosios redakcijos, nurodė, jog egzekvatūra bus panaikinta likusių kategorijų bylose numatant tinkamas apsaugos priemones (nepripažinimo ir vykdymo apskritai arba konkrečios vykdymo priemonės užginčijimo pagrindai), kuriomis galima pasinaudoti vykdymo etape vykdymo valstybėje

---

⁸⁹ 2016 m. birželio 30 d. Europos Komisija. *Pasiūlymas Tarybos reglamentą dėl jurisdikcijos ir sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis bei tarptautiniu vaikų grobimu, pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija)*. COM(2016) 411 final. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0411&from=EN>.

narėje kas leistų sutrumpinti visą procesą. Kitaip tariant Komisija laikosi nuomonės, kad užginčyti kilmės šalyje priimto sprendimo pripažinimą ar vykdymą arba konkrečias vykdymo priemones, priimtas sprendimo vykdymo valstybėje, gali būti tik taikant vieną bendrą procedūrą vykdymo valstybėje narėje. Sprendžiant vykdymo probleminius klausimus tinkamiausia galimybė užtikrintų, kad atsisakyti vykdyti teismo sprendimą būtų galima tik remiantis vienodais ir konkrečiai sąraše išvardytais atsisakymo vykdyti pagrindais. Tokiu būdu sumažinamos valstybių narių galimybės taikyti savo vidaus teisę, kas sudaro realų pavojų, kad dėl teisinių sistemų skirtumų nebus pasiekti tikrieji teismo sprendimu nustatyti reikalavimai ir teisiniai padariniai. Šeimos teisės bylose vaiko interesai yra patys svarbiausi, nes vaikas yra pati pažeidžiamiausia grandis ir jo interesai turi būti užtikrinami pirmiausia. Ilgai trunkančios procedūros gali padaryti neatitaisomos žalos vaiko atžvilgiu, dėl ko būtų, kurios susijusios su vaiko teisėmis ir teisėtais interesais, nagrinėjimo trukmė ir terminai itin reikšmingi. Tai pripažįsta ir Komisija, kuri minėtame pasiūlyme nurodė, kad naujojoje Briuselis II bis redakcijoje turi būti įtvirtintas vykdymo terminas ir prievolė pranešti, jei jis praleidžiamas, taip pat nustatyta galimybė kilmės šalies teismui paskelbti sprendimą laikinai vykdomu, nepaisant galimo skundo dėl to sprendimo, paliekant galimybę sureaguoti į gresiantį pavojų vaiko interesams vykdymo etapu, o dėl to tikrai padidėtų proceso veiksmingumas ir pagerėtų vaiko interesų apsauga.

Komisijos dėmesys atkreipiamas ir į tai, kad turi būti numatytos vienodos taisyklės, pagal kurias būtų galima nustatyti, kokiais atvejais gali būti ginčijamas ne tik tarpvalstybinis vykdytinumas apskritai, bet ir pats vykdymas, toks tikslus, aiškus ir apibrėžtas reglamentavimas užkerta kelią valstybių narių savivalei remiantis nacionaline teise išplėsti savo galias. Siūloma, kad minėtose taisyklėse būtų reglamentuojamos tokios situacijos kaip, pavyzdžiui, aplinkybių pasikeitimas. Akcentuotina ir tai, kad taisyklėmis nustatoma vienoda tvarka, taikoma tuomet, kai vaikas nesutinka su vykdymu arba vykdymas neįmanomas dėl laikinų faktinių kliūčių. Dėl tokių esamų taisyklių pataisų ir reformų bus išvengta egzekvatūros procedūros laiko sąnaudų bei išlaidų, tačiau garantuojant ir išlaikant atsakovų teisių apsaugos pusiausvyrą. Siekiant kaip įmanoma palengvinti teismo sprendimų vykdymą bei sudaryti sąlygas, per kuo įmanoma trumpesnę laiką atlikti vykdymo veiksmus, kaip ir dabartiniame reglamente, pasiūlyme pateikiamos įvairios standartinės pažymėjimų formos, kuriomis siekiama palengvinti užsienyje priimtų sprendimų pripažinimą ir vykdymą netaikant egzekvatūros procedūros. Pažymėjimai padeda kompetentingoms institucijoms vykdyti sprendimus ir sumažina sprendimų vertimo poreikį. Europos Komisija mano, jog

teisminis bendradarbiavimas ir valstybių narių tarpusavio pasitikėjimas šiai dienai jau yra pasiekęs tokį brandos lygį, kad galima pereiti prie paprastesnės, mažiau sąnaudų reikalaujančios sprendimų judėjimo sistemos ir panaikinti valstybių narių bendradarbiavime taikomus formalumus.

Aptariant egzekvatūros atsisakymo modelį įtvirtintą Briuselis II bis reglamente bei reikalingus tobulinimus Komisija siekdama spręsti vykdymo neveiksmingumo problemas, numato keletą naujų priemonių. Visų pirma, atkreipia dėmesį, jog prašymas vykdyti sprendimą turėtų būti pateikiamas vykdymo valstybės narės teismui, bet pati procedūra, vykdymo priemonės ir jų taikymo būdai, pvz., kokią konkrečią vykdymo priemonę reikia taikyti tam tikromis aplinkybėmis, bus ir toliau nustatomi pagal vykdymo valstybės narės teisę. Tokiu būdu vykdančiajai valstybei paliekama teisė atliekant vykdymo veiksmus vadovautis nacionaline teise. Dėl skirtingų valstybių nevienodų teisinių instrumentų, jei tam, kad būtų vykdomas pagal vykdymo valstybės narės nacionalinę teisę, kitoje valstybėje narėje priimtas sprendimas turi būti patikslintas arba pritaikytas, tos valstybės narės kompetentingas teismas turėtų padaryti reikiamus patikslinimus ar pritaikymus, nepakeisdamas pagrindinių sprendimo elementų. Europos Komisija eilę metų stebėjusi Briuselis II bis reglamento praktinį veikimą aptartame pasiūlyme, be kita ko, pateikė keletą pakeitimų, kuriais išklėtikslą dar labiau supaprastinti privalomą mechanizmą vaiko grobimo bylose, pašalinti problemas, kurios dėl sudėtingo teismo sprendimų vykdymo modelio išryškėjo sprendžiant vaiko grąžinimo klausimus. Komisija siekia dar veiksmingesnio, greitesnio ir efektyvesnio teismo sprendimų vykdymo, tokiu būdu artėjant prie vieno iš pagrindinių tikslų tai yra laisvo teismo sprendimų judėjimo visoje ES teritorijoje. Taigi, akivaizdu, jog egzekvatūros atsisakymas ir teismo sprendimų vykdymo mechanizmas pagal šiandieninį reglamentavimą nepasiekė dar galutinio tikslo, siekis laisvo teismo sprendimų judėjimo skatina daryti tam tikrus patikslinimus, įvesti papildomas priemones, užtikrinančias numatytų vizijų įgyvendinimą kuriant laisvės saugumo ir teisingumo erdvę.

Kalbant apie Briuselis I bis reglamente nustatytas teismo sprendimų vykdymą reglamentuojančias taisykles, pagal kurias egzekvatūros procedūros jau nebetaikomos, manytina, kad reglamentu įtvirtintas mechanizmas nebus galutinis ir ilgainiui bus tobulinamas. Autorės nuomone, reglamento Briuselis I bis nuostatos bus koreguojamos, nes esama sistema „per švelniai“ reguliuoja sritis, kurios yra esminės tinkamam ir greitam teismo sprendimų vykdymui. Nors reglamentas Briuselis I bis pradėtas taikyti visai neseniai, tai yra nuo 2015 m. sausio 10 d., tačiau yra nuomonių, jog reglamentu naujai nustatytas teismo

sprendimų vykdymo būdas neproporcingai sustiprino kreditorių teisės. Kritikos sulaukia ir ES teisės aktų leidėjų padaryti pakeitimai, kurie grindžiami abipusio pasitikėjimo prezumpcija, nes yra atitolę nuo realybės, o valstybių narių tarpusavio pasitikėjimas turėtų būti formuojamas ir skatinamas laipsniškai be radikalių žingsnių⁹⁰. Taip pat tenka pastebėti, jog kaip ir reglamente Briuselis II bis taip ir Briuselis I bis paliekam valstybėms narėms dar gan plačios galimybės ir sritys taikyti savo nacionalinę teisę. Kaip jau buvo minėta tik minimalus teismo sprendimo vykdymo kitoje valstybėje narėje proceso reguliavimas reglamento nuostatomis šiai dienai yra nepakankamas išskeltiems tikslams realizuoti dėl per ne lyg skirtingų valstybių narių interesų ir nacionalinių teisinių sistemų. Neapibrėžtos terminų sąvokos paliekant jas autonominio aiškinimo dalyku sukelia tarp valstybių narių dideles diskusijas ir skirtingus traktavimus, kas neigiamai atsiliepia suinteresuotų šalių siekiui, kuomet įmanoma greičiau sulaukti realaus teisingumo įvykdymo, ir sumažinti tarpvalstybinį bylinėjimąsi. Europos Komisija taip pat mano, jog nors ES sukūrė svarbius pamatus abipusio pasitikėjimo link, tačiau jie turi būti dar nuolat gilinami, kad piliečiai, teisininkai ir teisėjai visiškai pasitikėtų kitoje valstybėje narėje priimtais teismo sprendimais, nepriklausomai nuo valstybės narės, kurioje jie buvo priimti.⁹¹ Atsižvelgiant į tai, akivaizdu, jog dabartinis egzekvatūros atsisakymo modelis šiai dienai ne visiškai garantavo užsibrėžtų tikslų realų įgyvendinimą, dėl ko ateities perspektyvoje dar bus toliau žengiama laisvo teismo sprendimų judėjimo link.

---

⁹⁰ STASZCZYK, Piotr. *The position of the debtor and the creditor under the Brussels I bis regulation*. Studia Prawno-Ekonomiczne, T. XCIV, 2015. PL ISSN 0081-6841 s. 109–121. p. 116. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 10 d.]. Prieiga per internetą: file:///C:/Users/User/Downloads/07_Staszczyk.pdf.

⁹¹ *Ibid.*, p. 117.

Išvados

1. Egzekvatūros procedūros taikymas paskutiniame teisingumo vykdymo etape, kuomet realiai turi būti įgyvendinami teismo kaip aukščiausios teisingumo valdžios priimti aktai, mechanizmas neproporcingai apsunkina ir sukelia kliūtis siekiamų tikslų atžvilgiu. Biurokratiškos, formalios kitoje valstybėje priimtų teismo sprendimų pripažinimo, leidimo vykdyti ir vykdymo procedūros nepagrįstai apsunkina efektyvų, veiksmingą teismo sprendimų judėjimą ES, didina suinteresuotų šalių išlaidas, teismų darbo krūvį ir užimtumą, o taip pat trukdo tinkamam vidaus rinkos veikimui bei plėtrai.

2. Tvarios ir valstybėms narėms tarnaujančios ES vidaus teisinės sistemos kūrimas, grindžiamas abipusiu pasitikėjimu, vykdamas teismo sprendimus priimtus kitoje valstybėje narėje, įpareigoja nuolat žengti pirmyn kartu su evoliucionuojančiu pasauliu progresyviai tobulėjančiomis valstybėmis narėmis bei aktyviais ir realiai veikiančiais veiksmais, priemonėmis šalinti kliūtis, stabdančias laisvą teismo sprendimų cirkuliavimą visoje ES teritorijoje.

3. Siekdami užtikrinti laisvą teismo sprendimų judėjimą ES teritorijoje ES teisės aktų leidėjai įtvirtinto visoms valstybėms narėms privalomą reglamentavimą, numatantį tik minimalius standartus atitinkančias taisykles, paliekant per ne lyg dideles galias valstybėms narėms vadovautis jų vidaus teise. Esama teisinė bazė, reguliuojanti teismo sprendimų, priimtų kitoje valstybėje narėje, vykdymą, tik teoriškai panaikino egzekvatūros procedūrą, tačiau „itin švelnus“ minimalių reikalavimų įtvirtinimas ir valstybėms narėms palikta teisė plačiai taikyti nacionalinę teisę realiai nepašalina visų kliūčių stabdančių laisvą teismo sprendimų judėjimą. Formalių procedūrų taikymas kaip tai buvo iki egzekvatūros atsisakymo šiai dienai yra tik iš dalies sumažintas, bet ne panaikintas visiškai. Vien teorinio pobūdžio egzekvatūros panaikinimo deklaravimas praktikoje realiai negarantuoja valstybių narių abipusio pasitikėjimo teisinėmis sistemomis.

4. Teisės aktų, kuriais įtvirtintas egzekvatūros procedūros panaikinimas, praktinio veikimo, teismo sprendimų vykdymo procese kylančių problemų bei teisinių spragų nuolatinė stebėseną, vertinimas bei analizė patvirtina, jog esamas teismo sprendimų vykdymo modelis nėra tobulas. Egzekvatūros atsisakymo modelis paskatino, bet ne garantavo iš esmės realaus laisvo teismo sprendimų judėjimo ES teritorijoje.

Šaltinių sąrašas

Europos Sąjungos teisės aktai:

1. 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. OL, 2001 L 12, p. 1. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32001R0044>.

2. 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000. OL, 2003 L 338, p. 1. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32003R2201>.

3. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą. OL, 2004 L 143, p. 15. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32004R0805>.

4. 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą. OL, 2006 L 399, p. 1. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A32006R1896>.

5. 2007 m. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą. OL, 2007 L 199, p. 1. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32007R0861>.

6. 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2015 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija). OL, 2012 L 351, p. 1. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:32012R1215>.

7. 1968 m. Brussels Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (consolidated version). OL, 1998 C 27, p. 1. [interaktyvus;

žiūrėta 2016 m. spalio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2010:0748:FIN>.

Specialioji literatūra:

1. BUČINSKAITĖ, Rūta. *ES integracijos galimybės piliečiams ir verslui: naujas teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo reglamentavimas*. TILTAI, 2015, 3.

2. GUMULIAUSKIENĖ, Laura. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://mms.mruni.eu/DownloadFile.aspx?FileID=202>.

3. MIKELĖNAS, Valentinas. *Civilinis procesas*. II dalis. Vilnius: Justitia, 1997.

4. NEKROŠIUS, Vytautas. *Europos Sąjungos civilinio proceso teisė*. Pirma dalis. Vilnius: Justitia, 2009.

5. NEKROŠIUS, Vytautas. Der Europäische Vollstreckungstitel (EVT) – Ziele und Umsetzungsschwierigkeiten. Iš *Šiuolaikinės civilinio proceso teisės paskirtis*. Tarptautinės mokslinės – praktinės konferencijos medžiaga. Vilnius: VĮ Registrų centro Teisinės informacijos departamentas, 2008.

6. NEKROŠIUS, Vytautas. Abipusis teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas: egzekvatūros panaikinimas (vykdomasis raštas). Iš *Teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose forumas: diskusijos su nacionaliniais parlamentais*. 2008 m. gruodžio 2 d. I sesija. Lengvesnė prieiga prie civilinės teisenos bendrosios pastabos. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/755/755382/755382lt.pdf

7. PARHAJEV, D.; KISIELIAUSKAITĖ, A.; BAJORAITĖ, L. Teisės aktualijos. *Esminiai reglamento Briuselis I pakeitimai ir arbitražo ateitis jo taikymo kontekste*. Teisė, 2016 t. 98. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/view/9976/7984>.

8. STAUSKIENĖ, E.; AMBRASIENĖ D. *Teisminės vykdymo proceso kontrolės įgyvendinimo formos*. Šiuolaikinės civilinio proceso teisės paskirtis. Tarptautinės mokslinės

– praktinės konferencijos medžiaga. – Vilnius: VĮ Registrų centro Teisinės informacijos departamentas, 2008.

9. STAUSKIENĖ, E.; VIŠINSKIS, V. *Teismo sprendimų vykdymas*. Metodinė mokymo priemonė. Vilnius. 2008.

10. VĖBRAITĖ, Vīgita. *Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento (EB) Nr. 1896/2006, nustatančio Europos mokėjimo įsakymo procedūrą, taikymo ypatumai*. *Teisė*, 2010, t. 77. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/view/201/163>.

11. Europos Komisija. *Reglamento dėl Europos mokėjimo įsakymo*. Taikymo praktinis vadovas, 2011. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justitice/civil/>.

12. Europos Komisija. *Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose Europos Sąjungoje*. Vadovas praktikuojantiems teisininkams. 2014. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 30 d.]. Prieiga per internetą: file:///C:/Users/User/Downloads/civil_justice_guide_EU_lt.pdf.

13. BOGZA, T. *et.al. In the name of mutual trust. A pleading for the abolition of the exequatur procedure in regulation (EC) No. 2201/2003 for judgments regarding parental responsibility*: Themis Competition. 2016. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: http://www.ejtn.eu/PageFiles/14775/Written%20paper_Romania%201.pdf.

14. CUNIBERTI, G. *Some Remarks on the Efficiency of Exequatur*. University of Luxembourg Law Working 2012. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/228209446_Some_Remarks_on_the_Efficiency_of_Exequatur.

15. DICKINSON, A. *Free Movement of Judgments in the EU: Knock Down the Walls but Mind the Ceiling*, publikuota E. Lein (red.), *The Brussels I Review Uncovered*, 2012, BIICL.

16. DOROTHEE, Schramm. *Enforcement and the abolition of exequatur under the 2012 Brussels I regulation*. *Yearbook of Private International Law*. Volume 15 (2013/2014). [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. lapkričio 16 d.]. Prieiga per internetą: http://www.sidley.com/~media/files/publications/2014/09/enforcement-and-the-abolition-of-exequatur-under_/files/view-article/fileattachment/9--schramm_pp-143174.pdf.

17. Dr. Rafael Arenas García. *Abolition of exequatur: problems and solutions. Mutual recognition, mutual trust and recognition of foreign judgments: too many words in the sea.* [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. spalio 28 d.]. Prieiga per internetą: http://www.academia.edu/2927201/Abolition_of_Exequatur_Problems_and_Solutions._Mutual_recognition_mutual_trust_and_recognition_of_foreign_documents_too_many_word_in_the_sea.

18. KRAMER, X. E. *Cross-border Enforcement in the EU mutual trust versus fair trial?* International Journal of Procedural Law.

19. LENAERTS, K. *The best interests of the child always come First: the Brussels II bis regulation and the European court of justice.* Vilnius: Jurisprudencija 2013, 20(4).

20. LINTON, Merie. *Recognition and enforcement of foreign judgments under the Brussels I regulation and the regulation on a European enforcement order for uncontested claims.* Bucharest. 2013. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 2 d.]. Prieiga per internetą: http://www.era-comm.eu/Cross_border_civil_litigation/kiosk/PDF/113DT114_Linton.pdf.

21. NICOLLETA, A., et al. *Practical exercises in implementing the judicial cooperation instruments in civil and commercial matters: Handbook.* 2014. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2015/01/Handbook-Cooperare-judiciara-in-materie-civila-si-comerciala_JCIV-3381.pdf.

22. STASZCZYK, Piotr. *The position of the debtor and the creditor under the Brussels I bis regulation.* Studia Prawno-Ekonomiczne, T. XCIV, 2015. PL ISSN 0081-6841. [interaktyvus, žiūrėta 2016 m. lapkričio 10 d.]. Prieiga per internetą: file:///C:/Users/User/Downloads/07_Staszczyk.pdf.

23. CHRISTIAN von Bar. *Internationales Privatrecht Erster Band.* Allgemeine Lehren. – München, 1987.

24. DECKER P. *Anerkennung und Vollstreckung ausländischer Entscheidungen im Zivilprozess.* Regensburg, 1984.

25. GEIMER, R. Schütze R. A. *Europäisches Zivilverfahrensrecht: Kommentar.*

26. GEIMER, R. *Internationales Zivilprozessrecht.* – Köln, Verlag Dr. Otto Schmidt, 2005.

27. GEIMER, R. *Internationales Zivilprozeßrecht.*

28. GEIMER, R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland.* – München: Beck, 1995.

29. HESS B., BITTMANN D. *Effektuiierung des Exequaturverfahrens nach der Europaeischen Gerichtsstands- und Vollstreckungsverordnung*. IPRax 2007 Heft 4.
30. KROPHOLLER, J. *Europäisches Zivilprozessrecht*. – Frankfurt am Main: Verlag Recht und Wissenschaft GmbH, 2005.
31. RAUSCHER, T. *Europaeisches Zivilprozessrecht*. Kommentar; Band 2. Muenchen, 2006.
32. RAUSCHER, T. *Der Europaeische Vollstreckungstitel fuer unbestrittene Forderungen*. Muenchen, 2004.
33. ROSENBERG, L., GAUL H. F., SCHILKEN E. *Zwangsvollstreckungsrecht*. – München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1997.
34. TABOROWSKI, M. *Der Europaeische Vollstreckungstitel fuer unbestrittene Forderungen - ein kurzer Ueberblick aus polnischer Sicht*. IPRax 2007 Heft 3.
35. WALDER, H. U. *Einführung in das internationale Zivilprozessrecht der Schweiz*. – Zürich: Schulthess, 1989.
36. Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy.
37. Богуславский М. *Международное частное право*. – Москва: Юрист, 1998.
38. Кузнецов Е. Н. *Исполнительное производство Франции*. - Санкт Петербург: Издательский дом С. - Петерб. Гос. Ун-та, 2005.
39. Литвинский Д.В. *Признание иностранных судебных решений по гражданским делам*. – Санкт–Петербург: Издательский дом СПбГУ, 2005.
40. Шак Х. *Международное гражданское процессуальное право*. – Москва: БЕК, 2001.
41. Шюце Р. А. *Эффективность правовой защиты в третейских судах*. Российский ежегодник гражданского и арбитражного процесса. № 5. 2006.
42. WOLF M. *Международное частное право*. – Москва: Государственное издательство иностранной литературы. 1948.

Teismų praktika:

1. Europos Sąjungos Teisingumo teismas. 1988 m. vasario 4 d. sprendimas Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg C–145/86, EU:C:1988:61. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61986CJ0145>.

2. Europos Sąjungos Teisingumo teismas. 1994 m. birželio 2 d. sprendimas Solo Kleinmotoren GmbH v Emilio Boch C-414/92, EU:C:1994:221. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=98807&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=208650>.

Kita praktinė medžiaga:

1. 2009 m. lapkričio 17 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo peržiūros. OL 2010 m. C 255. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:255:0048:0053:LT:PDF>.

2. 2010 m. gruodžio 14 d. Europos komisija. *Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0748_/com_com\(2010\)0748_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0748_/com_com(2010)0748_lt.pdf).

3. 2016 m. birželio 30 d. Europos Komisija. *Pasiūlymas Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis bei tarptautiniu vaikų grobimu, pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija)*. COM(2016) 411 final. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. lapkričio 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0411&from=EN>.

4. 2010 m. gegužės 4 d. Europos Vadovų Taryba Stokholmo programa – atvira ir saugi Europa piliečių labai ir saugumui. OL, 2010 C 115, p. 1. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 8 d.]. Prieiga per internetą: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52010XG0504\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52010XG0504(01)).

5. 2010 m. gruodžio 14 d. Europos Komisijos pranešimas spaudai. *Civil Justice: The Reform of the "Brussels I" Regulation and the European Commission's Green Paper on the Free Circulation of Public Documents: Frequently Asked Questions*. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-677_en.htm?locale=en.

6. 2009 m. balandžio 21 d. Europos Bendrijų Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl Tarybos reglamento (EB) nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo taikymo. COM(2009) 174 [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0174:FIN:LT:PDF>.

7. 2000 m. lapkričio 30 d. Komisijos ir Tarybos bendra programa dėl sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose abipusio pripažinimo principo įgyvendinimo priemonių. OL, 2001 C 12, p. 1.

8. 2010 m. gegužės 20 d. Generalinės advokatės E. Sharpston išvada, C-256/09, EU:C:2010:296. [interaktyvus; žiūrėta 2016 m. lapkričio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=82510&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=620365>.

Internetiniai šaltiniai:

1. Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose. Glosarijus. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/glossary/glossary_lt.htm#Exequatur.

2. Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose. Glosarijus. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/glossary/glossary_lt.htm#Recognition.

3. Голландская доктрина. Теория международной вежливости (*comitas gentium*). [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą: http://studopedia.ru/3_184225_anglo-amerikanskaya-territorialnaya-doktrina-kontsa-XIX.html.

4. Briuselio Konvencija ir jos įtaka tarptautinei privatinei teisei. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. rugsėjo 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.straipsniai.lt/ru/Mysticism/page/6968>.

5. European justice “Order for payment” procedures. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: https://e-justice.europa.eu/content_order_for_payment_procedures-41-lt.do.

6. European justice “Small claims” procedures. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: https://e-justice.europa.eu/content_small_claims-42-en.do.

Santrauka

Egzekvatūros atsisakymas ES civiliniame procese kaip laisvo teismo sprendimų judėjimo garantas

Egzekvatūros procedūra, kurią sudaro teismo sprendimų pripažinimas, leidimo vykdyti išdavimas bei vykdymas, ilgą laiką buvo taikoma siekiant vienoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą įvykdyti kitoje valstybėje. Daugėjant tarptautinį elementą turinčių teisminių ginčų, kurie tampa vis sudėtingesni dėl nuolat progresyviai kintančio ir evoliucionuojančio pasaulio, Europos bendrija, siekdama užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą, išskėlė sau tikslą sukurti laisvės saugumo ir teisingumo erdvę, pagrįstą abipusio pasitikėjimo principu, didinti tarpvalstybinį pasitikėjimą bei mažinti tarptautinį bylinėjimąsi. Biurokratiškos egzekvatūros taikymas ilgainiui parodė, kad yra pasenęs, keliantis daugiau žalos nei atnešantis naudos valstybėms narėms. Siekiant stiprinti teisinį tikrumą, puoselėti efektingesnę bei greitesnę teisingumo vykdymą buvo atsisakyta egzekvatūros taikymo norint įvykdyti kitoje valstybėje narėje priimtą teismo sprendimą.

Egzekvatūros panaikinimas sąlygojo naujų teisės aktų priėmimą, o taip pat ir jau galiojusių pakeitimą, įvedant tam tikras pataisas. Esamas teismo sprendimų vykdymo kitoje valstybėje narėje nei toks sprendimas buvo priimtas reglamentavimas praktikoje rodo, kad dabartinis teismo sprendimų vykdymo modelis panaikinus egzekvatūrą turi trūkumų, kurie dar dėl likusių formalių procedūrų sudaro kliūtis laisvam teismo sprendimų judėjimui. Dabartiniu egzekvatūros panaikinimo modeliu nebuvo realiai pasiekti iškelti uždaviniai. Teisės aktų kūrėjai palaipsniui ir toliau skatina valstybių narių bendradarbiavimą, tokiu būdu puoselėjant jų pasitikėjimą, atsisakant teismo sprendimų vykdymui nustatytų formalių procedūrų, kurios praktikoje užkerta kelią laisvam teismo sprendimų cirkuliavimui ES teritorijoje.

Summary

Exequatur Refusal in the EU Civil Procedure as a Guarantor of Free movement of Judgments

The procedure of exequatur, that is combined of the recognition of a court decision, authorisation of execution issuing and execution, has been applied for a long time in order to execute a court decision in other member state than the court decision was made in. As the number of litigations with an international element is increasing, the litigations become more complex due to the progressively changing and evolving world. By aiming to ensure a proper functioning of the internal market, the European Community has set itself a target to create a zone of the security of freedom and justice based on mutual trust, to increase international trust as well as decrease international litigation. The bureaucratic application of exequatur has proved to be outdated, causing more damage than use to the member states. In aiming to strengthen legal certainty, cherish a more effective and faster execution of justice, the application of exequatur was abolished in case of executing a court decision made in another member state.

The abolition of exequatur determined the passing of the new law, as well as an already existing amendment by implementing certain adjustments. The current practice of regulating the execution of a court decision in other member state than the decision was made in practice shows that the current model of court decision after the abolition of exequatur has drawbacks. The latter creates obstacles for a free court decision movement due to the remaining formal procedures. In reality the current model of the abolition of exequatur did not meet the targets set. The legislators gradually continue to encourage partnership between member states, herby fostering their trust by rejecting the formal procedures appointed to the execution of court decisions, which in practice block the free circulation of court decisions within the EU.